Эхэ hайхан нютагаа эб хамта мандуулая!

БУРЯАД УНЭН

Олонноитын-политическэ газетэ

1921 оной декабриин 21-hээ гарана

1991 ФЕВРАЛЬ 19 ВТОРНИК № 35 (18658) сэн 6 мүн.

РЕСПУБЛИКЫМНАЙ ахалгай үдэр

ХОДОРХО ТЭЭШЭЭ

Нүүрэй совхозой хонишод түл абаха халуун хаhаяа дүүрбайна. Эндэ эхэ хонидой юhэн отара бии юм. Жэлэгдээ бүлта муу бэшэ бэлэдхэлтэй ороо. Үбhэ элэбшье барат хангагданхай. Зарим хонишод арга олоно, еенэдээ үбhэ бэлэдхэhэн байна. Совхозоороо тарьяанайшье муу бэшэ ургаса хүряажа абаа. Энэ шанар бага муушаг. Үнгэрhэн зунай, намарай боохэ hаад үшаруулаа.

Жэлэлэр муу бэшээр хангагданхай байhан хонишод-үрмэтэй, түлшье hайнгаар абтана. Совхоз бүхыдээ жэлдэ 4016 хурьга абахаар хараалаhанхай юм. Мүнөө үсэб дүүргэгдэхээ байна. Зарим хонишод хараалhаа түүлээ. Жэшээлхэдэ, дүй дуршэлтэй, энэ ажалда үнэн дэмжэл соо ажаллажа байhан Молот Гомбоевич Аюй отарынхид түсэбоо дүүргэбэ. Хурьгалха хонидой бии. Тиихэдэ Чимит-Доржо Батомункуевич Батомунтэр булынхид баhал зорилгоёо үлүүлэн дүүргэжэ байСовхозой бусадшьо хонишод муу бэшэ үрэ дүнгүүдтэй. Сагаан hараяа угтеба. Юрэдөөл, энэ совхоздо түл хэрюусалгатай хаhа ходорхо тээшээ болобо.

В. БОРИСОВ.

ТҮРҮҮШЫН АЛХАМУУД

Нүүрэй экономикын эрхэ байдалаа hайнаар хүдэлхын туулгын холимол тэжээл үйлдэрэ заводой колгүнгэрhэн жэлэй туршадахалэй хүдэлмэри үргэлжэлэн байна. Тиихэдээ түсэб сүм бэелүүлгэ олоо. Үнэхээр абаха хэмжэнгаралай хендуулаа дахидхалэй - техническэ, хэмжэ. Абуулганууд технико-экономикын дүнгүүдэй талаар дабаринуудаа дүүргэлаа. Түсэбтэ нэмээжэ, холимол тэжээл ресколхоз, совхозуудта Тахла, гахай хоолнуудмолтэжээл гергаха даабэлүүлэгдэhэн байколхоз, совхозуудта хотэжээл худалдажа, 720 тухэригэй ашаг олзо

Эдэй шанар технологичеэриитэнүүдтэ харюуюм. Заводой гаргадаг шанарта нэгэшье нүнгрэгшэ жэлдэ хэрэгроодогүй.

— Ашаа тээгшэдэй бригадада ажалай журам бэхижүүлхэ ёнотойбди. Вагонуудые нормативhаа гадуур зогсоолгодо тэдэнэрэй «хубита» бии гээшэ. Хүндэтэ шалгагаангүйгоор тэдэнэр үнгэрэгшэ жэлдэ 73 үдэр гээhэн байна. Мүнөө ашаа тээгшэдэй бригадын ажалай түлбэриин, мүнгэн шан олгохо гурим шэнээр харегдажа хубилгагдаба, — гэжэ Г. Е. Жарникова хэлэнэ.

Заводой коллектив тэдэнэрэй продукци хэрэглэдэг колхоз, совхозуудта баhал гомдолтой. Абаhан тэжээлэй түлөө түлбэриие саг соонь тэдэнэр түлэнэгүй ха юм. Зарим hараануудта миллион тухэригэй продукци хүдэлдаад байхада, заводой счедто нэгэшье тухэриг мүнгэн ороогүй байдаг hэн. Тиигэжэ хүдэлмэришэдтөө салин хүлhыень болзор соонь түлэнгүй байха ушарнууд үзэгдэдэг байгаа.

Продукци худалдажа, ашаг олзо абахадаа, дэлгүүрэй экономикын хуулиин ёноор хүдэлмэришэдтөө салингыень түлэдэг болобо. Худалдажа абаhан продукциингаа түлөө колхоз, совхозуудай мүнгэеэ саг соонь түлэлгэhөө, энэнь ехэтэ дулдыдаха байна. Харин түлбэриеэ үнэгагайруулдаг ажахыда холимол тэжээл худалдахаяа болихо тэжэ заводойхид шиидээ.

Ажахы эрхилэлгын шэнэ гуримаар завод нэгэ hара хүдэлбэ. Энэ хугасаа соо түсэбоо дүүргэжэ, яhала олзо оршотой болоо. А. В. Савельев, А. С. Антонов, Д. Д. Сапунов гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг коллективүүдэй графигаа ахин хүдэлhэнэй ашаар колхоз, совхозууд холимол тэжээл хэлсээнэй ёноор, хараалагдаhан саг соонь абажа байгаа. Коллективэй гишүүдэй салин хүлhэнэй хэмжээн, социально-соёлой объектнуудые барилга бригада, засонхудай үрэ бүтээсэтэ хүдэлмэриёо дулдыдана. Тэдэнэр энэхиие hайн ойлгожо, жэлэй эхиндэ оролдосотойгоор ажаллажа байна бшуу.

С. ТЮЛЮКИН.

ДҮРБЭН МИЛЛИОНhОО ДЭЭШЭ

Манай заводой продукци бүгэдэндэ хэрэгтэй гээшэ. Гэрэй эзэн эхэнэрнүүд үнгэгэ hайхан амhартада аргагүй дуратай ха юм. Гоёор шэмэглэгдэhэн тусхай амhарта (набор) хэрэгтэй гэhэн эрилтэ худалдан абагшад hүүлэй үедэ табидаг болоо. Хүн зоной эрилтэ хангахын тулада 4—5 зүйлнүүдhээ бүридэhэн наборнуудые гаргадаг болоихойбди. Жэшээлхэдэ, гүсэ, жэгнүүр, бидон болон хоёр кастрюлиhаа нэгэ наборнай бүридэнэ. Нүгөөдэдэнь гүсэ ородоггүй, зүгөөр кастрюлинь гурбан болгогдонхой. Тиихэдэ гурбан зүйлhөө, үшөө гурба-гурбан литрэй дүрбэн баанхаhаа бүридэhэн наборнуудые хэжэ гаргадагбди. Эдэмнай бултадаа худалдан абагшадай ехээр хүлеэдэг зүйлнүүд гээшэ.

Энэ жэлдэ шэнэ ямар амhартануудые бүтээхээр хараалнабибди гэхэдэ, кофи шанадаг амhарта болоно. Тэрэмнай үндэрхэн аад, гоёоhон зурагтай байха. Буузын жэгнүүрнүүдые алюминии тагуудтайгаар гаргадаг болоhон гээшэбди. Тэдэмнай худалдан абагшадта схэтэ hайшаагдадаг. Харин энэ жэлдэ манай заводто алюминии үгтөөгүй. Тиимэhээ хуушанайхяараал эмаль түрхсэд тагуудынь гаргаха баатай болообди. Амhартануудаа эмаляар хушаhанай hүүлээр шэмэглэхэ элдэб гоё будаг, шэрэнүүдтэйбди.

Үнгэрhэн жэлээ амжалтатайгаар түгэсхөөбди. Юундэб гэхэдэ, түсэбтэ даабарияа үлүүлэн дүүргээбди.

А. АНАНКОВ,
түмэр зүйлнүүдые бүтээдэг Кировэй нэрэмжэтэ заводой ахамад инженер.

Нёдондо жэлэй дүнгоор Яруунын районой ажахынуудай 14 hаалишан харуулhалжа байhан үнэн бүрнhөө 3000 килограммhаа дээшэ hү hаажа амжаhан байна. Тэдэнэй дунда Түлдуунай совхозой бэрхэ hаалишан Тамара Шапаевна Берсонова ороно. Энэ нухэрнай харуулhалжа байhан үнэн бүрнhөө 3563 килограмм hү hаажа, районой чемпионой хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртөо.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: районой чемпион hаалишан Т. Ш. Берсонова.

Э. БУДАЕВАЙ фото.

АМАР САЙН, САГААЛГАН!

...Үдэрэй 2 часаа баяр ёнололой солгёон хугжэм эзэдэлбэ. Улаан-Удэ хотымнай Балтахиновай нэрэмжэтэ талмай дээрэ хүн зон олоороо суглараhай, шэмэглэгдэhэн тайзан дээрэ амаршолгын үгэнүүд хэлхинана:

Сагаан дээгүүр сахилhаар,
Сагаан hара морилбо.
Санзайн хоншуу үнэрөөр
Сагаалхые үрялба.

Эдэ hайхан үгэнүүдээр наадые хүтэлбэрилэгшэ — Буряадай ССР-эй арадай артистка Д. Сангажапова Сагаалганиие угталгын наадада суглараршадые уриба. Удаань соло дуудагша — Зүүн Сибириин технологическа институдай хүдэлмэрилэгшэ, «Тоонто» гэжэ арадай ансамблиин артист Р-Н. Базаров тайзан дээрэ гаража, хоёрхон амар мэндээ хүргэбэ:

Жэлэй дүрбэн сагые үльгэр домсоор түүрэhэн
Жэнхэнэ бурхад-монгол арад түмэнэйнгоо
Угайнь зокшол хүндэлжэ,
hайханаар hергээхэдээ,
Улад зокоо Сагаалганаар амаршалая... Мэндээ!!!

Түрэл арадаймнай гүн сэдьхэлдэ хадуугдаhан, үеhөө үедэ демжуулагдажа байдаг үреэлэй hайхан үгэнүүд хэлэгдээ. «Түүхын домог боложо мүнхэрhэн түмэр сагаан Морин жэлые» үдэшэлгын үзэгдэлнүүд эндэ харуулагдаhан байна. Элдэб амитадай дүрэ багуудые, гоёор шэмэглэгдэhэн хубсаhа үмдэhэн кукольна театрай артистнуд ёрбан хоёр жэлые зураглаа, ёохор хатаpоа. Годитогхон хоёр эбэртэй, саб сагаахан сагаан мэтэ «буржагархан нооhотой» Хонин жэлые (артистка М. Урбазаева) буряад ёно заншалаар хүхэ номин хадагаар угталгын баяр наадан болобо. Энэ наадада ерэhэн зондо hайхан дуугаа тэрэ зорюулаа.

— Гаража ерэhэн сагаагшан түмэр Хонин жэлдэ гэзэр дэйдамной үрэжэлтэй байг лэ! Хото, худоо нютаг бүхэндэ сагаан эдеэн дэлбэрэг лэ! — гэhэн үреэлэй үгэнүүдээр соло дуудагша хонгор hайхан Хонин жэлые угтаба.

Ази түбиин арад түмэнэй Шэнэ жэлээ тэмдэглэдэг үедэ Буддын шажанай сангаартан hүзэгтэй хүнүүдтэ, айл аймагтаа хандадаг ёно заншалтай гээшэ. Тиимэhээ энэ үдэр СССР-эй Буддын шажанханай түбэй хүтэлбэриин түлөөлэгшэ, Ивалгын поссоведэй депутат Бадмагарба Гармаевта амаршалгын үгэнүүдые хэлэхыень дурадхагдаа. Дурасхаал ехэтэй сэгээгшан түмэр Хонин жэлдэ элүүр энхэ, эбтэй эетэй, үбшэ зоболонгүй байхыень хүн зондо Бадмагарба лама хүсөөд, дайн дажаар бү болог, хэрүүл эмэн бү дэлгэрэг гэжэ үреэгээд, маани уншаба.

Удаань тайзанhаа холо бэшэ носоогдоhон түүдэгые тойроод, эндэ ерэhэн зон ёохор наадада дүхэриглэбэ. Ёохор нааданай хажууда гармошкын хүхюун аялга доро хүнүүд ород хатар харуулба. Эрэшүүл хабяа туршан, hэр шаагаа. Эрхимүүд шалгаржа, мүнгэн шанда хүртhэн байна. Энэ наадада хабаадагшадые бүряад эдеэнэй худалдаа наймаа эмхидхэгшэд уриба. Эндэ бууза, шарбин, шараhан мяхан гахэ мэтэ худалдагдаа. Наадана дүүрhэн хойно хүнүүд гэртээ яарангүй, үшөө хатараддажа, дуулалдажа байгаа бэлэй. Тэдэнние дэмжэhэн игаабари, наран дулаан элшээрээ эльбэн, байhан шэнгөөр үзэгдөо hэн. Тиигэжэ эндэ наадана түхэрэлгэнүүд дээрэ hуужа дүүжэндэхэ дуратай багашуулда, дүрэ зураагаа абхуулха хүнүүдтэ, хатар наадада дүрэтайшуулда hайндэрэй наран игаажа байгаа бшуу. Сагаалганиие угталгын hайндэртэ энэ үдэр амарhан зон олоороо суглараа, хүхилдөо.

Амар сайн, Сагаан hара!

Б. ОРБОДОЕВА,
манай корр.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Сагаалганиие угталгын hайндэрэй үедэ

Д. АЛТАЕВАЙ фото-зурагуд.

ФОТОРЕПОРТАЖ

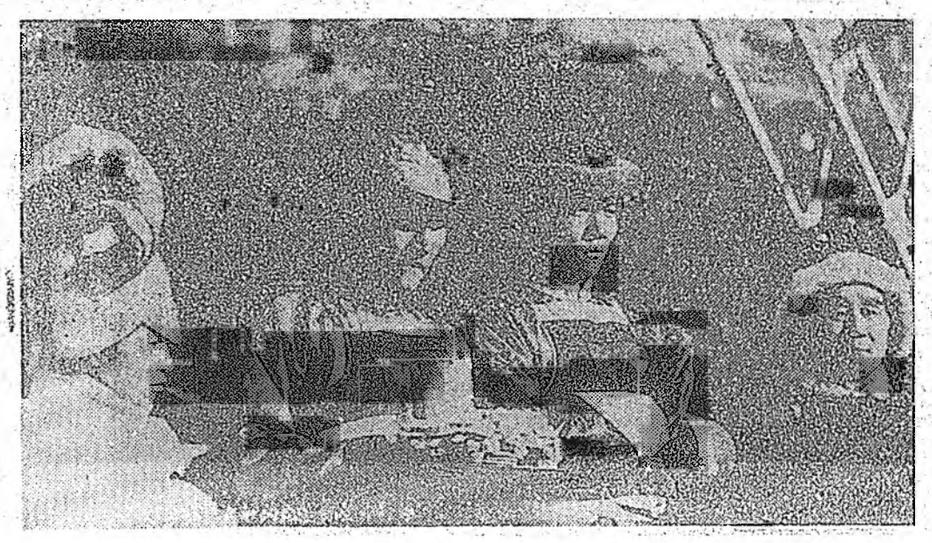

ТАСС: hүүлэй мэдээсэл

ФЕДЕРАЦИИН СОВЕДЭЙ ЗАСЕДАНИ

СССР-эй Президент М. С. Горбачевой түрүүлэлгэ доро Федерациин Советэй заседани февралиин 16-да болобо. Хүн зониие социальна талаарнь хамгаалгын, сэнгүүдые тогтоолгын hалбариин политикын хэлсээнэй проектдэ хаабатай асуудалнуудые заседанида хабаадагшад зүбшэн хэлсэhэн байгаа. СССР-эй Министрнүүдэй кабинедэй байгууламжа ба бүридэл тухай дурадхалнууд Федерациин Советэй заседани дээрэ мүн лэ табигдаба.

КПСС БҮРИДХЭЛДЭ БЭЛДЭНЭ

СССР-эй Юстициин министерствэдэ Советскэ Союзай Коммунис партиие бүридхэлдэ абалгада бэлдэхэ хүдэлмэри эхилбэ.

КПСС-эй ЦК-гай Эмхидхэлэй таhагай секторые даагша М. Чемодановай ТАСС-ай корреспондентдэ мэдээсэhэнэй ёноор, энэ талаар шухала документнүүд бэлдэгдээ. Сэхыень хэлэхэдэ, иимэ документнүүд тон үсөөн байна. Нэгэдэхинь, бүридхэлдэ абаха тухай гүйлгатай мэдүүлгэ болоно. Хоёрдохинь, 1898 ондо партиие байгуулhан баримтые баталhан түүхэтэ тобшохон тайлбэрида партиин Түбэй архивай гараа табилга мүн. Гурбадахинь, партиин Устав болон КПСС-эй XXVIII съездын стенографическа тоосоон бии. Юундэб гэхэдэ, имагтал тэрээн дээрэ партиин гол документые шэнээр найруулха тухай асуудал зүбшэн хэлсэгдээ hэмнай. Дүрбэдэхинь, КПСС-эй гэшүүдэй бүридэл тухай союзна республикануудай Компартинуудай статистическэ баримтануудта үндэhэлhэн тайлбари. Табадахинь, бүридхэлэй суглуулбари болгожо, банкда 5 мянган тухэригэй хэмжээнэй түлбэри түлэhые баталhан документ.

РЕФЕРЕНДУМДЭ ЭДЭБХИТЭЙГЭЭР ХАБААДАХА

БАРНАУЛ. Мартын 17-до референдум үнгэргэхэ тухай СССР-эй Президентын Указые, РСФСР-эй Верховно Советэй сессиин шиидхэбэриие Алтайн хизаарай хүдэлмэришэдэй коллективүүдтэ, хүдөөгэй ажалшадай суглаанууд дээрэ эдэбхитэйгээр зүбшэн хэлсэнэ. Шэнэдхэгдэhэн СССР-эй олон ниитэ нэгэн Россин Федерациин газаа талада байжа шадахагүй байhанаа хизаарай олонхи хүн зон hайн ойлгоно. Мүнөө дээрээ хото, худөөдэ бэлдхэлэй схэ хүдэлмэри үргэнөөр ябуулагдажа байнхай. 1778 hунгуулиин участогууд эмхидхэгдээ. Энээнэй ашаар референдумые эмхи гүримтэйгаар, яаралгүйгөөр үнгэргэхэ аргатай байха бшуу. Окружной, городской болон районно комиссинууд, ниитэ нэгэн Алтайн 5-дахи округ байгуулагдаа. КПСС-эй эхин организацинууд, СССР-эй, РСФСР-эй болон нютагай Советүүдэй арадай депутадууд, Алтайда хүдэлжэ байдаг бүхы партинуудай, ниитын эмхинүүдэй түлөөлэгшэд хүн зоной дунда ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулха хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадуулагдана.

ПЕТРОЗАВОДСК. Онежскэ нуурай эрьедэхи Түбэй гостиницын дээдэ захаар гэрэлтүүлэгдэhэн бэшэгүүд түяарна. Ниитэ нэгэн СССР-ые үлөөхэ тухай референдумдэ автономито республика дотор ямар бэлэдхэлэй хэгдэжэ эхилhэн тухай тэндэ хэлэгдэнэ. КПСС-эй обкомой үүсхэлээр носоогдоhон неоново транспарант Союзна шэнэ хэлсээ баталагые дэмжэхыень хойто зүгэйхидые үряална. Референдумдэ бэлдэхэ хүдэлмэридэ Карелиин коммунистнууд эдэбхитэйгээр хабаадана. Ажалша коллективүүдтэ тэдэнэр «Союзые ниитэ нэгэн зандань үлөөхэ!» үряатайгаар ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулна. Энэ шухала хэмжээ ябуулгада бэлдэхэ, тэрэниие үнгэргэхэ асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхэ талаар нээмэл партийна суглаанууд үнгэргэгдэжэ байнхай.

НАЙДАЛТАЙГААР УГТАГДАБА

Ирагhаа бүтэмжэтэй hайн мэдээсэлэй абтаhанда Москвада сэдьхэлээ ханангяар, найдалтайгаар угтаба гэжэ Президентын туhалагша, Совет гүрэнэй толгойлогшын хэблэлэй албаниие хүтэлбэрилэгшэ В. И. Игнатенко мэдээсэбэ. Урда тээнь үгэеэ ойлголсоhоной ёноор С. Хусейнэй түлөөлэгшын Советскэ Союзда ерэхыень хүлеэжэ байнабди.

ШИИДХЭБЭРИНҮҮД АБТААГҮЙ БАЙhААР

ТЮМЕНЬ. Нефть болон газай нөөсэ баялигуудтай нютагуудай ажалшадые эдеэ хоолой зүйлнүүдээр, шухала хэрэгтэй эд барааагаар хангалгые байжаруулхын, материально-техническэ зүйлнүүдээр хангахын, мүнгэ hомолхын тула ороной Министрнүүдэй Кабинедтэ СССР-эй Президентын тодорхойлhон болзор дүүрээ. Гэбэшье углеводородно түүхэй эдээр хангадаг Тюменийн-хидтэ эдэ бүхы зүйлнүүдые эльгээхэ тухай баталhан баримтануудые үгы байhаар гэжэ хэлэгдэнэ.

Барилгын коллективүүдые, үрэмдэлгын бригаданууде, геологуудые ажалаар хангалгын асуудал урдынхидал мэтэ шиидхэгдээгүй байhаар. Ушарынь юуб гэхэдэ, нефть болон газай нөөсэ баялигуудтай объектнүүдтэ түбhөө мүнгэ hомололго хэгдэгүй байhаар. «Газпром» концерн барилгашадта багсаамжалхада 400 миллион тухэригэй үри шэриг. Тиимэhээ захил хэгшэд объектнүүдые ашаглалгада оруулха болзорые хойшолуулна. Ушарынь гэбэл, тэдэнэй түлөө түлэхэ мүнгэгүй байна бшуу.

— Жэшээнь, газ олзоборилогшод маанадта 30 миллион hоо дээшэ тухэригэй үритэй — гэжэ «Сибкомэлектмонтаж» нэгэдэлэй начальник В. Кель хэлэбэ.— Тиихэдэ Заполярид олзоборилгонуудые хабсаржа байhан барилгашад октябрь hараhаа салин хүлhэеэ абанагүй.

— Бидэ дээрэ бэшэ байдалда оронхойбди,— гэжэ Тюменийн «Газпром» гэдэг үйлэдэ бэриин захиргаанай начальник гай нэгэдэхи орлогшо Н. Денисенко ойлгуулба.— Ушарынь гэхэдэ, мүнгэ зөөри та, ондоо хэмжээнэй хүдэлмэридэ hомологдоhон байна. Жэшээнь, правительствын тогтоолой үндэhөөр энэ квартал Ямалhаа газ олзоборилогдоhон абтаха ёнотой байhыень мартажархёо. Мүнөө түрүүшынолзоборилгые ашаглалгада оруулалга 1996 он болоторхойшолуулагдаа. Тиигэжэ дүй дуршэлтэй коллективүүд хойно хойноhоо тараагдана, Арктикын хахад аралые ашаглахын тула байгуулагдаhан гофондууд үригдэнэ.

Дэры шиидхэгдэхээр болоhон иимэрхүү асуудалнуудые нефтьшэдтэ бии.

«МИР» — ГАЗАРТА

Никдэлгэ Залан Хүтэлхэ Түб. Замбуулинай «Мир» комплекс дээрэ Виктор Афанасьев болон Муса Манаровай хүдэлмэриин неделиин хоёрдохи хахадьнь замбуулинай технологиие шэнжэлгэдэ зорюулагдаhан байгаа.

Экипаж «Оптизон» тухэрэлгэ дээрэ үшөө нэгэ хайлуулга хэбэ. Гэрэл туяаhаа абтадаг зайн галай хүсөөр полупроводниковэ материалнуудые хапаагаа,

Замбуулинай дайдада материалнуудые абаха, шэнжэлхэ программын үндэhөөр «Пион» гэжэ аппаратурые хэрэглэлгэтэй хэдэн туршалганууд хэгдэбэ. Дэгдэн хөерэлгын эрхэ байдалда бодосуудсоо дулаанай таралгын онсо шэнжэнүүдые саашадань шэнжэлхэ гээшэ эдэ ажал ябуулганууда гол зорилго болоно.

Виктор Афанасьев, Муса Манаров гэгшэд Газэрай нюруугэ ходо ходо адаглан харахадаа, дэлхэйн элдэб нютагуудай байгаалиин ямаа шэнжэтэй байhые шалгана.

Замбуулинай «Мир» комплекс хараалагдаhан гуримаар ниидэнэ. Космоназтнуудай бэенүүд hайн.

Дэлгүүрэй экономико: бодомжонууд, хараа шэглэлнүүд

ГУБШУУРНАЙ ДҮҮРЭН БАЙҺАЙ

Загаһа олзоборилдог манай «Байкалец» колхозой эмхигдэһээр 60 гаран жэл үнгэрбэ. Эдэ олон жэлнүүдэй туршада ажахымнай загаһа олзоборилгоһоо нилээд ехэ олзо оруулаа юм ааб даа. Урдань загаһашадай ажал хүшэр хүндэхэн байһан гээшэ. Тэрэ үедэ хаанаһаа мотоорно онгосонууд байхаб. Гараараал һэлюурдээ гүбши даа. Губшуур татаха хүдэлмэри гансал гарай хүсөөр лэ хэгдэдэг бэлэй. Харин мүнөө загаһашад хүсэтэ техникын ашаар лэ хүшэр хүдэлмэриеэ бүтээнэ гэхэдэ, алдуу болохогүй.

Хэды тиигэбэшье, загаһашадай ажалые хүнгэн гэхээр бэшэ. Янгинама хүйтэн яашахаб. Иимэрхүү байдалдал үдэр бүри загаһа губшуурдаха баатай бологдодог. Эгээл иимэһээ далай дээрэ хүсэл зоригоор бага хүнүүд ажаллажа шадахагүй.

Зунай үедэ бидэ имагтал гурбан губшуураар загаһа баридагбди. Эдэ губшуурнуудаймнай хоёрынь хэдэн үдэрэй туршада далай саа сөо табигдаад байдаг. Харин гурбадахи губшуураарнь гансал омоли загаһа баринабди. Иигэжэ губшуур бүридэ 10-12 хүн ажаллана. Үбэлдөө хоёр губшуураар далайн мүльһэн дороһоо загаһа баринабди. Иигэжэ бригада бүхэндэ нэгэ губшуур даалгагданхай. Тиихэдэ бригада бүхэндэ мүльһэ соолохо, губшуур татаха түхеэрэлгэнүүд, хүсэтэ мотоортой-ехэ онгосонууд бии.

Загаһа олзоборилгын дүрбэн бригадын дундаһаа үнинэй загаһашан А. К. Рыковэй хүтэлбэрилдэг бригадын гэшүүд эрхимлэнэ. Тэдэнэр үнгэрһэн жэлдэ түсэбэй ёһоор 1085 центнер элдэб янзын загаһа олзоборилхо байһан аад, энээнээ 1881 центнертэ хүргэжэ, ехэ амжалта туйлаһан байна. Колхозой загаһашад нёдондо 3200 центнер загаһа барижа, түсэбөө 600 центнерээр үлүүлээ юм. Энэ амжалтада дүй дүршэлтэй загаһашад А. К. Рыков, П. А. Орлов, А. В. Вакулин, Г. И. Бурлакин, В. А. Василенко, П. А. Кузнецов, С. В. Овчинников, А. З. Хасанов гэгшэдэй оруулһан хубита ехэ. Нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, загаһашадай үнгэрһэн жэлдэ колхозойнгоо жасада нилээд ехэ мүнгэ оруулжа шадаа.

Тиихэдэ ажахыдаа ашаг олзо оруулха, өөһэдын мүнгэ зөөритэй байха зорилготойгоор норко ан үсхэбэрилдэг фермэ бии болгообди. Энэ фермэ Нестерихэй һууринай зүүн - урда захада оршодог. Һүүлэй жэлнүүдтэ тус фермэһээ яһала готритой олзо оруулагдана. Жэшээнь, гансал нёдондо бидэ энэ һалбариһаа 770,9 мянган түхэригэй олзо абаһан байнабди. Энэмнай колхозой тэрэ жэлэй бүхы олзын 60 процентнь болоо юм. Тус фермые эдэ жэлнүүдтэ С. О. Егизэрян муу бэшээр хүтэлбэрилнэ. Урэанда фермын ангууд шэнэ байрада оруулагдаа һэн. Тезд эндэхи байранууд дутагдалнуудтайгаар ашаглалгада үгтэһэн байна. Иигэжэ эдэ дутагдалнуудые усадхаха хэрэгтэ бидэ ехэ хүсэ, мүнгэ зөөри гаргаабди.

Фермэдэхи байдалые абажа хараха болоо һаа, иимэ. Урэанда ан үсхэбэрилэгшэднай түсэбэй ёһоор норкын 9922 гүлгэ абажа, ехэ болгохо байһан аад, энээнээ 11991 толгойдо хүргөө. Иигэжэ эхэ норко бүриһөө дунда зэргээр 5,7 гүлгэн абтаһан болоно. Тиихэдэ тэрэл жэлдэ норко бүхэнэй үсхэбэрилгэдэ дунда зэргээр 48,19 мүнгэ гаргашалһан байнабди. Энэмнай түсэбөөр хараалһан гаргашануудһаа нилээд бага юм. Гурбан жэлэй саада тээ бидэ нэгэ норкын арһа дунда зэргээр 59 түхэриг 12 мүнгөөр худалдадаг һаа, харин нёдондо энээнээ 65 түхэриг 95 мүнгэндэ хүргөө һэмди. Гэхэтэй хамта бидэ энэ үнгэрһэн жэлдэ 14975 гүлгэ абажа, бултыень ехэ болгоод, түсэбтэ даабаряа үлүүлээбди. Тэдэнэймнай арһан эн жэлдэ үнэтэйгөөр худалдагдажа, далдажа, аборт хэгдэжэ абтаа гү, али үхэнхэй гараа гэжэ тэмдэглэжэ, бүридхэлдэ оруулха һэдэлгэ гаргадаг. Ушарынь хадаа энэмнай өөрынгөө мэхэлһэн ябадал ха юм. Зоотехническэ заабариин, мүн эрилтьн ёһоор, үхэһэн хурьга гартаһан гү, али аборт хэгдэжэ хурьгаяа абхуулһан хонид заабол ветеринарна шалгалтада оруулагдажа, саашадаа һүрэг соо байлгагдахань тодорхойлогдохо ёһотой. Хэрбээ худал хуурмаг арга хэрэглэгдэһэн байбал, һүрэг сооһооны ашаг шэмэ ехэтэй хонидынь дэмыдэ голодоһондо гаргагдажа болохо бшуу. Юрэдөө, хонишод гарэалһан хурьгадаа далдалха хүсэлэнтэй иимэ эрга саашадаа хэрэглэбэл, өөһэдөөл хохидохо болоно.

— Хонид хэр эхирлэнэ хаб! Хурьгадаа садаахаар һүтэй гү!

— Бригада бүхэндэ эхирнүүд бии байха. Хонишод эхирлэгдэн хонидоороо омогорхожо байдаггүй. Абтаһыень лэ бүрин бүтэнөөр түлжүүлхые оролдоно ха юм. Хэрбээ гарэагүй түлжүүлжэ шадаа һаань, өөһэдтэнь лэ олзо ха юм даа. Һүн тухай хэлэхэ болоо һаа; даб дээрэ тикмэ шахардуу бэрхэшээлтэй байдалай тохёолдоһон газар үгы. Район бүхэндэ искусственна аргаар һү, ураг хэхэ арга боломжо бии. Мүнөө иимэ һүн, ураг үргэнөөр бэлдэгдэнэгүй, ехэ эрилтэшье үгы. Тобшолбол, эхэ хонидынь тарганаар ондо орожо байна гээшэ.

— Үбһэ тэжээл хүсэд хүрэхоор бии ааб даа.

— Диилэнхи ажахынуудта нөөсэлэгдэнхэй. Мүнөө хонишод, илангаяа арендаторнууд талха таряанай зүйлые бүри халуун намар байхада, ажахыһаа хүсэд хүрэхөөр худалдажа абаад, үбэлжөөндөө асержа хадагалдаг заншалтай. Байгша ондо түрүү ажахынуудай жэшээгээр хонидтоо сенаж, силос дараһан бригадануud олон.

— Түрүүшын болзор — январь һарада абтаһан хурьгад түлжүүлэгдэжэ, томо болон тобиржуулагдажа байна гээшэ. Мүнсо февраль һарада хурьгад олоор абтана гү!

— Түлэг эхилээд байна. Тодорхойлбол, Баргажанай, Эрдэм, Иволгын, Хэжэнгын, Хурамхаанай, Сэлэнгын районой ажахынуудта хурьгад олоор абтана. Эдэ районой колхоз, совхозуудай хонишод харюусалгата хаһаяа һайн бэлэдхэлтэйгээр эхилээ. Тобшолбол, байгша ондо республикымнай хонишод гол һалбарияа хүргөөжэ, ашаг олзотой болгохын түлөө бүхы хүсэеэ элсүүлэн оролдоно. Энэ оролдолгонь түрүүшын дүнгүүд дээрэһээ элеэр харагдажа байна гээшэл даа.

Гэхэтэй хамта далайн хаб загаһа олзоборилхо үедэ ангуушадай нэгэ бригада эмхидхэдэг заншалтайбди. Тиин жэл бүри 200—250 хаб загаһа олзоборилжо, арһыень гүрэндэ тушаанабди. Энэмнай баһал олзотой хэрэг болоно.

Модо хүрөөдэдэг багахан пилорама манайда бии. Хүрөөдэмэл модо худалдажа, баһал ажахынгаа жаседа мүнгэ оруулдагбди. Зүгөөр хүрөөдэхэ модэмнай жэлһээ жэл бүри хомор боложо байнхай.

Тиихэдэ ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй хүсөөр жэл бүри хэдэн зуун мянган түхэригэй капитальна барилга хэгдэнэ.

Мүнөө хаа хаанагүй дэлгүүрэй экономикодо орохо бодомжонууд бии боложо, энээндэ түлэг бэлэдхэл хэгдэжэ байна гээшэ ааб даа. Энэмнай экономико эрхилэлгын хизааргүй, түбэгтэйэхэншье хэрэг болоно бшуу. Бидэ энэ «далайда» шэнгэнгүй, онгосонуудаа зүбөөр залажа, ажахынгаа загаһашадтал адли ходол олзотой, губшуур дүүрэнтэй байха аабзабди гэжэ найданабди. Юуб гэхэдэ, иимэ арга боломжо манайда бии.

С. ДЕРГАЧЕВ.
Баргажанай районой «Байкалец» колхозой правлекиин түрүүлэгшын орлогшо.

Ленинскэ комсомолой нэрэмжэтэ нарин сэмбын комбинадай түрүү худэлмэришэдэй тоодо Галина Доржиева ородог. Энэ нүхэрнай дааһан ажалдаа тон харюусалгатайгаар хандажа, халаан бүриингөө даабариие 110-115 процент дүүргэдэг юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: залуу худэлмэришэн Г. А. Доржиевае ажал дээрээ байхыень харанат.

А ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

ТҮРҮҮШЫН ЗУУТАН ТОДОРОНХОЙ

Һүүлэй жэлнүүдтэ республикымнай хонь үсхэбэрилдэг колхоз, совхозууд хонидой түл абаха харюусалгата хаһаяа хоёргүрбан болзорто үнгэргэдэг болонхой. Үбһэ тэжээл элбэгээр бэлэдхэхын хажуугаар дулаан һайн байратай хонишод хурьгадаа эртүүр абахые эрмэлэздэг. Мүнөө Буряад ороной-майн зарим районой ажахынуудай хонишод хонидой түл абаха хаһаяа урагшатайгаар үнгэргоод байна. Республикын агропромсоюзай ахамад зоотехник Л В. Бадуев журналист Вл. Жигжитовэй хэдэн асуудалда харюусана.

— Республикымнай хонишод хонидой түл абаха харюусалгатай хаһаяа хэр зэргэ бэлдэнхэй эхилээ гээшэб!

— Хони үсхэбэрилдэг диилэнхи ажахынуудта хонишодынь бүхыдөө шахуу ажалаа арендnet харилсаатаар, ажахын тоосооной гуримаар эмхидхэнхэй ааб даа. Ушарынь хадаа олонхи колхоз, совхозуудта хонишод гэр булөөрөө һүрэг даажа абанхай ажалладаг ха юм. Тиимэһээ ажалай эмхидхэлэй шэнэ гурим нэбтэрүүлхэдэнь, тэдэнэртэ бэлэн, бэһэрэг байхаһаа гадна гансашье ажахыда бэшэ, мүн хонишодто өөһэдтэншье тааламжатай олзотой байна. Иимэ хонишодой бригадануud сабшалангай газар, зеленкынь поли даажа абана. Өөһэдынгөө хүсөөр үбһэ тэжээлээ бэлэдхэнэ. Тэрэшэлэн үбэлжэлгэдөө, түл абалгадаа баһал өөһэдөө бэлдэдэг байна бшуу. Урдынхидал үйлэдбэриин үлүү ехэ гарташа хэнгүй, үгтэһэн мүнгэ зөөриеэ шадахал зэргэрээ алмана, арьбадхана ха юм. Урдандаа хонишод хони, хурьгадайнгаа байра заһабарилжа дулаалдагүй. барилгашад, заһабарилагшадые хүлөэнхэй һуудаг байгаа. Мүн түл абалгын эхилхэдэ, хурьгашанзар ажаллаха хүнние томилхыень баһал хүлеэхэ. Мүнөө тиимэ бэшэ. Хонишон бүхэн хамта ажаллаха хурьгашаниие өөһэдөө бэдэржэ олодог, түлбэри тухайнь хэлсэдэг болонхой.

Байгша ондо республикымнай хонишод түл абалгадаа һайнаар бэлдээ. Мүнөө ажахы бүхэндэ хонишодой бригадануud, һүрэгөө уратшатай һайнаар ондо оруулжа байна. Түрүүшын болзорто гэхэ гү, али январь һарын эхиннэ хонидойнгоо түл абадаг ажахынуудта хурьгадынь бүрин бүтэнөөр түлжүүлэгдэнэ. Тобшолбол, зарим ажахынуудта түрүүшын зуутан — хонишод тодоронхой. Жэшээлбэл, Тарбагатайн районой Ленинэй нэрэмжэтэ, мүн Мухар-Шэбэрэй районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозодо зуутанай зэргэдэ гараһан хонишод олон. Һүүлэй мэдээгээр Мухар-Шэбэрэй районой дурсагдагша ажахыда ахалагша хонишон Анатолий Михайлович Васильевай хүтэлбэрилдэг бригада 605 эхэ хониһоо 630 хурьга түлжүүлнэ. Районой нёдондоной чемпион мүнөө 100 эхэ хонин бүриһөө 104 хурьга абаба.

Түрүүшын зуутан-хонишодой онол арга, түрүү дүй дүршэлэй олоной шадабари болохо гээд найданабди. Тусхайлбал, мүнөө олон райондо суута хонишодойнь бригадануудта түрүү дүй дүршэлэй һургуули эмхидхэгдэнхэй, тусгаар хэшээлнүүд үнгэргэгдэдэг болонхой. Энэнь һайшаалтай даа.

— Даб дээрэ республикымнай ажахынуудта хэды хурьган абтанхай гээшэб!

— Хурьтадаа эртүүр абадаг ажахынууд үсөөншье һаа, һүүлэй дүнгөөр 89328 хурьган бүрин бүтэнөөр түлжүүлэгдэнэ. Тодорхойлбол, республикымнай районуудта 89607 эхэ хониньһоо 89352 хурьган абтаа юм. Тэрэ тоодо 170 эхир хурьган тэнжээгдэнэ. Энэ хугасаа соо 24 хурьган үхэнхэй, 213 хурьган аборт хэгдэжэ абтаһан, мүн 175 хурьган үхэнхэй гарэа. Нёдондоной энэ үеынхитэй сасуулхада, 11225 хурьган үсөөнөөр абтажа, гарэалһан хурьгадынь жэшээлэшэгүй үсөөн байха юм.

Жэлэй эхиннэ хойшо Яруунын райондо хамагһаа олон гэхэ гү, али бүхыдөө 9619 хурьган абтанхай түлжүүлэгдэнэ. Тиихэдэ Бэшүүрэй райондо 9362, Тарбагатайн райондо 8728 хурьган тэнжээгдэнэ. Байгша ондо Хяагтын, Мухар-Шэбэрэй, Ахын райондо нёдондоной энэ үеынхиһөө олон хурьган абтанхай.

— Энэ жэлдэ хурьгадай гарэа хороито урдынхитай жэшээхээр бэшэ бага байна. Энэнь хонишодой түл абалгадаа, үбэлжэлгэдөө һайнаар бэлдэһэнэй үрэ дүн ааб даа.

— Тиимэ. Һүүлэй дүнгүүдые зэргэсүүлэн харахада, 9600 гаран хурьга түлжүүлжэ байһан Яруунын райондо 4, Тарбагатайн райондо 7, Хорихин райондо дүрбэн хурьган үхэл гарэада ороо юм. Абтаһан хурьгадай гарэалхань хомор аад, үхэнхэй гараһан, мүн аборт хэгдэжэ абтаһан хурьгадай тоо зарим райондо һэжэглэмээр олон байна. Юһэн хурьган гарэатай Яруунымкай районой ажахынуудта аяар 136 хурьган эхэ соогоо гэмтэжэ үхэнхэй гараһан, 175 хурьган аборт хэгдэжэ абтаһан байна. Мүн Хорихин райондо 26 хурьган үхэнхэй гараһан, 36 хурьган аборт хэгдэжэ абтаһан байна.

Эхэ хонидой үхэһэн хурьга хаяха, мүн хурьгаяа гаргажа шадангүй бүтөөжэ гарэалуулха үшаг али олон үзэгдэдэг лэ ааб даа. Тезд заримдаа хонишод үхэһэн хурьгадаа нюуда, далдажа, аборт хэгдэжэ абтаа гү, али үхэнхэй гараа гэжэ тэмдэглэжэ, бүридхэлдэ оруулха һэдэлгэ гаргадаг. Ушарынь хадаа энэмнай өөрынгөө мэхэлһэн ябадал ха юм. Зоотехническэ заабариин, мүн эрилтьн ёһоор, үхэһэн хурьга гартаһан гү, али аборт хэгдэжэ хурьгаяа абхуулһан хонид заабол ветеринарна шалгалтада оруулагдажа, саашадаа һүрэг соо байлгагдахань тодорхойлогдохо ёһотой. Хэрбээ худал хуурмаг арга хэрэглэгдэһэн байбал, һүрэг сооһооны ашаг шэмэ ехэтэй хонидынь дэмыдэ голодоһондо гаргагдажа болохо бшуу. Юрэдөө, хонишод гарэалһан хурьгадаа далдалха хүсэлэнтэй иимэ эрга саашадаа хэрэглэбэл, өөһэдөөл хохидохо болоно.

— Хонид хэр эхирлэнэ хаб! Хурьгадаа садаахаар һүтэй гү!

— Бригада бүхэндэ эхирнүүд бии байха. Хонишод эхирлэгдэн хонидоороо омогорхожо байдаггүй. Абтаһыень лэ бүрин бүтэнөөр түлжүүлхые оролдоно ха юм. Хэрбээ гарэагүй түлжүүлжэ шадаа һаань, өөһэдтэнь лэ олзо ха юм даа. Һүн тухай хэлэхэ болоо һаа; даб дээрэ тикмэ шахардуу бэрхэшээлтэй байдалай тохёолдоһон газар үгы. Район бүхэндэ искусственна аргаар һү, ураг хэхэ арга боломжо бии. Мүнөө иимэ һүн, ураг үргэнөөр бэлдэгдэнэгүй, ехэ эрилтэшье үгы. Тобшолбол, эхэ хонидынь тарганаар ондо орожо байна гээшэ.

— Үбһэ тэжээл хүсэд хүрэхоор бии ааб даа.

— Диилэнхи ажахынуудта нөөсэлэгдэнхэй. Мүнөө хонишод, илангаяа арендаторнууд талха таряанай зүйлые бүри халуун намар байхада, ажахыһаа хүсэд хүрэхөөр худалдажа абаад, үбэлжөөндөө асержа хадагалдаг заншалтай. Байгша ондо түрүү ажахынуудай жэшээгээр хонидтоо сенаж, силос дараһан бригадануud олон.

— Түрүүшын болзор — январь һарада абтаһан хурьгад түлжүүлэгдэжэ, томо болон тобиржуулагдажа байна гээшэ. Мүнсо февраль һарада хурьгад олоор абтана гү!

— Түлэг эхилээд байна. Тодорхойлбол, Баргажанай, Эрдэм, Иволгын, Хэжэнгын, Хурамхаанай, Сэлэнгын районой ажахынуудта хурьгад олоор абтана. Эдэ районой колхоз, совхозуудай хонишод харюусалгата хаһаяа һайн бэлэдхэлтэйгээр эхилээ. Тобшолбол, байгша ондо республикымнай хонишод гол һалбарияа хүргөөжэ, ашаг олзотой болгохын түлөө бүхы хүсэеэ элсүүлэн оролдоно. Энэ оролдолгонь түрүүшын дүнгүүд дээрэһээ элеэр харагдажа байна гээшэл даа.

Гэхэтэй хамта далайн хаб загаһа олзоборилхо үедэ ангуушадай нэгэ бригада эмхидхэдэг заншалтайбди. Тиин жэл бүри 200—250 хаб загаһа олзоборилжо, арһыень гүрэндэ тушаанабди. Энэмнай баһал олзотой хэрэг болоно.

Модо хүрөөдэдэг багахан пилорама манайда бии. Хүрөөдэмэл модо худалдажа, баһал ажахынгаа жаседа мүнгэ оруулдагбди. Зүгөөр хүрөөдэхэ модэмнай жэлһээ жэл бүри хомор боложо байнхай.

Тиихэдэ ажахын худэлмэрилэгшэдэй хүсөөр жэл бүри хэдэн зуун мянган түхэригэй капитальна барилга хэгдэнэ.

Мүнөө хаа хаанагүй дэлгүүрэй экономикодо орохо бодомжонууд бии боложо, энээндэ түлэг бэлэдхэл хэгдэжэ байна гээшэ ааб даа. Энэмнай экономико эрхилэлгын хизааргүй, түбэгтэйэхэншье хэрэг болоно бшуу. Бидэ энэ «далайда» шэнгэнгүй, онгосонуудаа зүбөөр залажа, ажахынгаа загаһашадтал адли ходол олзотой, губшуур дүүрэнтэй байха аабзабди гэжэ найданабди. Юуб гэхэдэ, иимэ арга боломжо манайда бии.

С. ДЕРГАЧЕВ.
Баргажанай районой «Байкалец» колхозой правлекиин түрүүлэгшын орлогшо.

Бүгэдэ буряадуудай түлөөлэгшэдэй хуралдаае

ТҮҮХЫ ШУХАЛ АСУУДАЛН

(Шэнэ ёһоной хам

Буряадай Соведүүдэй түүхые шэнжэлхэ талаар ехэ юумэн хэгдэхэ зэргэтэй. Соведүүдые байгуулхын түлөө большевигүүдэй партиин доторой тэмсэлые али бүхы талаһаань гүнзэгыгөөр шэнжэлдэгби. Гэбэшье тэдэнэр 1917—1918 онуудта революционно засагай болон арадай өөһэдөө өөһэдыгоо хүтэлбэрилгын зургаанууд боложо, хоорондоо тэмсэһэн байгаа. Олохон Соведүүдэй тэдэнэй гүйсэдхэхэ комитедуудэй партийна бүлэгүүдэй хубилһан ушар муугаар шэнжэлгдэ. Һүйдхэлтэй, улэсхэлэн хооһон байдалтай тэмсэлдэ демократическа олониитын социальна зохёохы ажал ябуулга тушаа хэлэхэ болоо һаа, эндэ «сагаан толбонууд» айхабтар ехэ байна Мүнөө үргэн ниитэ арад зоной эдэбхи үүсхэлые бадаруулха, бэеэ даһан ажал ябуулгые али болохоор дэмжэхэ гэһэн хараа шугамые партиин бэелүүлжэ байха үедэ, олониитын социальна зохёохы ажал ябуулгын энэ дүй дүршэл тон шухала удха шанартай байна.

Граждан дайн. Бидэ — түүхэшэд, граждан дайнай нугөө тала тухай — тэрэнэй уршагта, гашуудалта хуудананууд тухай юушье хэлээгүй байгаабди. Байдаануудта унаһан хүнүүд тухай имагтал дурдадаг һэмди. Тиимэһээ түүхэтэ зохёолнууд хүн зоной анхарал татахаяа, һонирхол үүсхэхээ болиһон байгаа. Хизаар нютагай ажалшадай баатаршалга, тэдэнэй уршаг түбэг тухай нэгэшье зохёол нэрлэхын аргагүй. Граждан дайнай гал дүлэн юрэнхыдөө Буряад орондо соробхилоо бэшэ, харин бүлэ бүхэнэй бодото байдалда ехэ нүлөө үзүүлһэн юм. Буряадуудай, ородуудай болон бусад арадуудай ажабайдалые, хүнүүдэй сэдьхэл бодолые, хуби заяае эрид хубилгаба. Энэ дайнһаа болоҗо, худөө нютагуудта олон мянгаад хүн зон эрэмдэг болоһон, үхибүүд үншэрһэн, харууһагүй үлэһэн байгаа. Олон мянган хүнүүд гэр бүлээ, байра байдалаа алдаһан юм. Сэдьхэл бодолёйшье талаар ехэ хохидол ушаруулагдаа һэн.

Мүнөө дээрээ бидэ **контрреволюциин түүхые** дүүрэнээр үшөөл шэнжэлээдүй байнабди. Семеновецууд болон бусад сагаантанай һүйдхэлтэ муухай харата ябуулга үргэнөөр харуулагдаагүй. Тиихэдэ сагаантанда харюу болгоҗо, улаантанай үүдхэһэн һүйдхэлтэ хэрэгүүд тухай худэлмэри үшөөл үгы байһаар. Мүнөө түүхэшэдэй энэ талаар дуугай байһан ушар элдэб янзын һанал бодол үүдхэнэ. Гэбэшье гансал түүхэшэдые гэмнэхэ хэрэггүй. Юундэб гэхэдэ, улаантанай һүйдхэлтэ хэрэгүүд тухай темэ нюуса, хорюултай байгаа. Буряад орондо онсо яаралтай хэһээлтын зургааануудай ажал ябуулга тухай архивай документнүүд мүнөөшье нюуса юм.

20—30-аад онуудай түүхэ хадаа эгээл шухала удха шанартай байна. Энэ шата хоёр үеһөө бүридэнэ — ленинскэ гол ёһонуудые партиин хүтэлбэри болгоһон НЭП-эй жэлнүүд, Сталин болон тэрэниие тойрожо байгшадай эдэ гол ёһонуудһаа арсаһан саашанхи жэлнүүд.

Буряад ороной түүхэдэ НЭП огто харуулгдаагүй юм. Жэшээнь, «Буряадай АССР-эй түүхын» хоёрдохи боти соо тэрээндэ оройдоол 2—3 хуудаһан зорюулагдаһан байгаа. НЭП тухай статьягай тугэсхэлдэ иимэ тобшолол хэгдэнэ: «Хэды ехэ бэрхэшээл түбэгүүдэй ушаруулагдаашье һаань, РСФСР-эй Буряад-Монголой автономито областиин дэбисхэр дээрэ НЭП-тэ оролго эмхитэйгээр үнгэргэдөө, парти болон Совет правительствын хараалһан замаар ябуулагдаа». Гэхэтэй хамта НЭП-эй жэлнүүд бүхы орон соохидол адли, эгээл уршаг байгаа.

Буряадай ороной партийн дэлмэриин руулхада, эхиндэ облас ска болон байдалда соо ческа шэнэ нүүдые харуулжа заншалһаа өөр рэгтэй. «Сэрэ Анато Үеын түүх» шэнжэ гоор шэнжэ Ажахыгаа арганууда хиралтын ёһ гурим тэрэ лүүлэгдэдэг най ехэ хохи гаа бшуу. ехэ ган гасу ластиин хуч һон байдалд тулиһан юм.

Түүхэтэ эн гоор шэнжэ доторхи нинж зоной сэдьх далые харуу байгаа. Энэ роо худэлмэ Ажалай б ёһоной яб га, һамуу хонжоо н нууд, общес лаараа мож га, гэр б шэн тахал, һагүй болох

Худэлмэр хаагшадай үеын онсо Гурбан һара хүрэтэр сагаа хүлһэ тулг дэнэр бүлөө

Буряадай шэнээр хэ шэнжэлэгшэ политическэ харуулһан т та уншагша дуулха ёһото дустрижүүлөө тэйгээр бэ шугам нало нээр хараа Энэ хадаа сэ байгаа эрхилдэг хүн бари өхэр һэн. Иимэ промышлен наймаанда усадхаһан б тагүй хойш түрэн түрыл мүнгэ зөөри һалгаагдаба ние үргэн баараагаар орёо хүшэ

Элдэб эсэ нууд үргэдэг гаяа тарял ехээр нуло гуудһаа хэ дөө нютагуд на. Промыш болон эд х гуудэй сэ дэнь, худэ доогуур сэ Түрүүшээр лищинуудта лагдаха ёһо на.

«Коммунис луушуулай нис болон бүхы хүсэ Эхэ ороно лаһаа аршаа на.

Түүхын эрдэ фессор.
(Түгэсэ

ХУБИЛГАН ШЭНЭДХЭЛГЫЕ АЖАЛШАДТА ТЭХЭРЮУЛХ

Нийтын эмхинүүдтэ

Мүнөө үедэ коммунист байхань хүнгэн бэшэ. «Коммунизм» —худал хооһон зугаа», «Социализмын 73 жэл ороннемнай һандарган хосоруулаа», «Хүгжэнги оронуудай дүй дүршэлэй үндэһөөр капитализм баримталбал, бидэ ажана мэндэ ажаһуухабди» гэһэн хараа бодолнууд мүнөө үедэ хүн зоной дүнда дэлгэрэнхэй.

Хүгжэлтын тогтошоһон үе сагта обществомнай нэгэ талаһаа, юрын ажалшад, нүгөө талаһаа, далда экономикын түлөөлэгшэдэй ба гүрэнэй апгарэдай эдилгэ абагшадай хамтаараал болон хубаараа. Иимэ байдалые гэршэлһэн тоо, баримта: мүнөө үедэ орон доторнай 100 мянган совет миллионернүүд тоологдоно. Тиимэһээ юрын ажалшадай болон совет миллионернүүдэй хараа бодол, хүсэл ороллолгонь тад ондоо гээшэ ааб даа. Эдэмнай юёр ондоо зүйришэлдөөшэ хүсэнүүд болоно ха юм.

Хубилган шэнэдхэлгын эхин шатада иимэ зорилгонууд табигдаг: хүнэй зохёохы үүргые дээшэлүүлхэ, ажалша хүниие сронойнгоо үнэн бодото эзэн болгохо, тэрээндэ экономическа ба политическэ бодото засаг дамжуулха, экономикые эрдэмэй—техническэ талаар шэнэдхэжэ, техникэ болон технологиёо бүхэдэлхэйн хэмжээндэ хүргэхэ, эдэ бүгэдын ашаар—ажалша зоной һуудал байдал һайжаруулха. Тезд саашадаа эдэ зорилгонууд гүйсэд бэелүүлэгдээгүй бшуу.

Ажалдаа эзэн ёһоор хандалга тухай асуудал дээрэ тогтоёбди. **Ашалша хүн яагаад бодото эзэн болохо ёһотойб!** Нэгэдэхээр, ажалшадай олзо зөөри ажалайнь үрэ дүнгүүдһээ сэхэ дулдыдаха ёһотой; хоёрдохоёр, үйлэдбэриие хүтэлбэрилгэдэ тэдэниие бодотоор хабаадуулха гэжэ хараалагдаһан байгаа. Тезд үнэн дээрээ зарим кооперативуудай болон эрдэм-түсэблэлгын албан зургааануудай хуули бусаар олзо зөөритэй болохо арга олгуулагдаһан, харин оло олон һалбариин хүдэлмэришэдэй салин хүлһэн дээшэлхээ болиһон байхэ юм. Кооперативуудые абажа хараябди. Нэгэ таладань—5—6 гэшүүн үмсэтэн (тус кооперативта һомолһон мүнгэнэйнгоо хэмжээгээр олзо зөөриеэ хубаан абадаг), нүгөө тээнь—дуугаа үгэхоёр бэшэ, хүлһэнэй худэлмэришэд. Мүнөө үедэ гүрэнэй предприятинуудташье ажалша коллективуудай соведэй ажал ябуулга харшалагдажа эхилээ. Һүүлэй үедэ гүрэнэй предприятинуудта арендын гуримаар худэлхэ ушаринууд олошороо. Энээнһээ гадна тус предприятинуудые үмсын болгохо тухай уряанууд гараа.

Эрдэмэй - техническэ талаар хубилалтанууд болоогүй. Өөһэдөө өөһэдыгөө хангадаг предприятинуудай хүсөөр техническэ үндэс хэмжээндэ гараха гэһэн зорилго бэелүүлэгдээгүй.

Иимэ байдалай үндэһөөр хүн зоной олонхи бүлэгүүдэй һуудал байдал муудана. Үнэ сэнгүүдэй дээшэлжэ байһан, мүн саашадаа үшөө дээшэлхэ ушаргүй нэн түрүүн залуу гэр бүлэнүүдтэ бэрхэшээл түрүүлнэ: бүлын хүн бүхэнэй һерын олзо доходой 75 түхэриг һоо доошо байхада, эдэ бүлэнүүд үнэ сэнгынь дээшэлһэн эд бараа бусад бүлэгүүдтэ орходоо ехээр хэрэглэнэ ха юм.

Общестоын гэшүүдэй социальна талаар адли бэшэ эрхэтэй, адли бэшэ арга боломжонуудтай байха ушар улам үргэдэнэ. Дэлгүүрэй экономико үргэн хэрэглэмхын эд, бараанай нэгэн бэшэ, хоёр дэлгүүр байгуулна бшуу: нэгэдэхи дэлгүүртэнь үргэн хэрэглэмжын амин шухала эд бараа худалдаа абаха аргагүй убгэд, хүшэд, олон хүүгэдтэй бүлэнүүд, залуушуул, харин хоёрдохидонь... Эндэ хангагдадаг зон «Мерседес» түхэлэй машинын түлөө ямаршье маргалтагүйгөөр 100 мянган түхэриг үгэдэг гү, али һаа, Москвагай «Пекин» ресторанда акулын мяхаар шангадаһан нэгэ табаг шулэнэй түлөө 100 түхэриг һөрбайдаг зон байха юм.

Экономическа реформо бэелүүлхэдэ, хүн зоной һуудал байдал «саг зуура» муудаха, ажалгүй хүнүүд заатагүй олошорхо ёһотой гэжэ зарим эрдэмтэд хэлэгшэ. **Тезд хүшэр байдалда орохо гэжэ түсэблэгдэһэн зонинь юрын ажалшад болоно бэшэ гү!** Тиимэһээ предприятинуудые, үйлэдбэриин, эдеэ хоолой, худалдаа наймаанай эмхи зургааануудые худалдажа, үмсын болгохо, ажалшадай социальна хамгаалалтые хизаарлаха шэглэлтэй экономическа реформо хедаа хубилган шэнэдхэлгын шухала зорилгонуудһаа хулжан ошоһон хэрэг мүн болоно. Тезд гол шухалань гэхэдэ, ороной бодото эзэн болохо ажалшадай шэнэ «ажабайдалай эзэдэй» мэдэлдэ орохоор байна.

Социальна үнэн зүбые һэргээхын тула үг удамай олзо баялигуудтай хүнүүд (илангаяа хэдэн зуугаар мянган, миллион түхэригэй) ехэ хэмжээнэй налог түлэхэ ёһотой. Кооперативна худэлгоние эмхи гуримтай болгохо, гүрэнэй предприятинуудтай адли эрхэ байдалда худэлгэхэ шухала.

Элдэб партинууд сүлөөтэ ажал ябуулха эрхэтэй гэжэ мэдүүлнэбди. Соведүүдэй нэрэ дороо ябуулжа байгаа парламентын мүнөө үедэ ажал түхэлэй демократие үнэн зуб демократи гэжэ тоолохогүй байнабди. Юундэб гэхэдэ, энэ ушэрта арад зон засаһаа холодуулагдана бшуу. Депутадуудые һунгалгын мүнөө үеын системэ хадаа политикые кандидадуудай материальна болон эмхидхэлэй арга боломжонуудай ёһотой конкурс болгожорхино. Тиимэһээ мүнөө-нэй Верховно Соведүүдтэ олонхидоо эрдэмтэ—академигүүд, элдэб зиндаагай хүтэлбэрилэгшэд, олондо мэдээсэл тараалгын албанай түлөөлэгшэд һунгагданхай. Харин депутат болоһон юрын ажалшадай — худэлмэришэдэй, худоогэй ажалшадай, врачнуудай, багшанарай тоогой хангалтагүй бага байһаниинь халагламаар.

Территориально - үйлэдбэриин округуудаар Соведүүдтэ һунгалта үнгэргэхэ гэһэн һанал бодолые РСФСР-эй хуушан бүридэлэй Верховно Совет, «демократическа хүсэнүүдэй» гарһаһан шаг шуурган доро бүруушааһан юм. Территориальна болон үйлэдбэриин хараа шэглэлнүүдые адли тэгшээр бэелүүлхэдэ, хэнэн ажалайнь түлөө депутадуудһаа асуулта хэхэдэ, иимэ түхэлэй һунгалта һураггүй һайн эрхэ байдал олгохо һэн.

Ажалшадай экономическа болон политическэ бодото засаг хангахын тула **эдэбхитэй социальна политика бэелүүлэгдэхэ ёһотой.** Нэн түрүүн залуушуулда **адли эрхэ олгохо шухала.** Мүнөө кооперативна лицейнүүд, «элитын» һураха гимназинууд бии болошонхой. Зарим бүлэнүүдэй өөрын гэр байратай, машинатай, дачатай,

«На боевом

Намсараевай нэрэмжэтэ буряад драмын академическэ театрайн дээрэ hүүлэй үедэ залуу режиссернуудай зүжэгүүд олоор табигдаа. Дурдабал, Р. Бадмаевай «хоёрой бэшэлэн «Дамдин лама», М. Батоевай «Вестний удхаар зохёоhон «Үнэгтэ юртэмсэ», Б. Цыдендамбаевай «Хаванбшн, минии Шамбалын орон», Д. Доржиевай «Ехэ хутага», Н. Соктоевой «Зургаан хурган» гэхэ мэтэ.

Эдэ хоёр зохёол хадаа урда тээнь хорюултай байгаа бэшэгдэнхэй. Лама, бурхан тухай зүжэгүүдые гүйцэтгэхэ тайзан дээрэ найруулан табихаhаа байтагай, аманhаа унгаахаяа айдаг саг байгаа ха юм бэшэ.

Эдэ артистнарай дундаhаа hүүлэй үедэ ургажа гарагсадууд — Буряадай ССР-эй нэрбэлэгдэ артистнууд Сергей БАЛЬЖАНОВ, Содном ХАЖИТОВ, тус тусдаа тайзанай мастерууд, залуу драматург Дулгар ДОРЖИЕВА, туршлагатай корреспондент Ц. ДОНДОГОЙ хоёрэлдэ Мунко Доржо Донгарович Дамдин эмшэнэй хойноhоо мүрдэжэ, тагнажа, тэндэ байхын аргагүй болгоно. Тиигэжэ нютагаа бусаhан Дамдин ламые хамалганай хара hабар саб шүүрэжэ, холын хойто зүг руу сүлэhэн байгаа гэжэ мэдэнэбди. Энэ зүжэг соо баhал нигүүлэсхы, боди сэдьхэл тухай асуудал табигдана ха юм даа.

Асуудал: Түбэд хэлэн дээрэ олоороо «Этигэл» уншалгаар энэ зүжэг дүүрэдэг. Энээнийе олон янзаар тайлбарилжа болохо байна. Гурбан эрдэнидэ этигэлэн «Этигэлые» театрай тайзанhаа, ханхинаса уншадаг болоhон үшар хадаа Буряад орондомнай хашалтын үүдэн хаагдан хаагдаа гэhэн этигэлэй жэгтэ наадахадаа, артистнарайминай бэлэн бэшэ байhан ушар.

Асуудал: Психологическа талаараа гү даа?

Харюу: Тиимэ. Урдань лама багшанар муу талын геройнууд болодог hэмнай даа. Хоца Намсараевай «Тайшаагай ташуурта», Цырен Шагжинай «Будамшуудда», ондоошье зохёолнууд соо тиимэ байгаа. Өөрын бодолтой, сэдьхэлтэй, амиды хүн шэнгеэр ламые зураглаhан нэгэшье бүтээл совет буряад литературын түүхэдэ үгы гэжэ бүхы зон мэдэдэг ха юм даа. Харин манай табиhан зүжэг соо Дамдин лама hайхан сэдьхэлтэй, өөр тухайгаа бэшэ, олондо туhа асарха хэрэгтэ наhаяа жэгтэ наадахадаа, артистнарайминай бэлэн бэшэ байhан ушар.

Асуудал: Психологическа талаараа гү даа?

Харюу: Тиимэ. Урдань лама багшанар муу талын геройнууд болодог hэмнай даа. Хоца Намсараевай «Тайшаагай ташуурта», Цырен Шагжинай «Будамшуудда», ондоошье зохёолнууд соо тиимэ байгаа. Өөрын бодолтой, сэдьхэлтэй, амиды хүн шэнгеэр ламые зураглаhан нэгэшье бүтээл совет буряад литературын түүхэдэ үгы гэжэ бүхы зон мэдэдэг ха юм даа. Харин манай табиhан зүжэг соо Дамдин лама hайхан сэдьхэлтэй, өөр тухайгаа бэшэ, олондо туhа асарха хэрэгтэ наhаяа hүлдэ гэжэ би ойлгохо байнаб. Үгышье hаа, театрта зүжэг харахаяа ерэhэн хүнүүд «Этигэлэй» арюудхалгын долгиндо дайрагдажа, сэдьхэл бодолойнгоо бог хогые сэбэрлээд гараха ёhотой болоно бэшэ гү? Би Танай табиhан зорилгые зүб таагаа гүб?

Харюу: Зүбшэнүүл даа. Хүн гэшэ нэгэ юумэндэ этигэхэ ёhотой. Этигэлгүй хүн энэ дэлхэйдэ яагаад амидархаб? hайн hайхан юумэндэ этигэжэ ябахадаал, бэрхэшээлнүүдые бэлдэр дабадаг бэшэ гүбди? Илангаяа хёморолоор билтарhан мүнөөнэй үе сагта бэе бэеэ гамнаха, хайрлаха, оршон байгаалияа сахиха — арюун hайхан боди сэдьхэл хүн бүхэндэ түхөөхэ гэшэ бидэнэй зорилго. Энэ талаараа театральна урлал хадаа шажан мүргэлэй угай зорилготой хабирсалданхай гэжэ hанагшаб.

Асуудал: Ямар бэрхэшээлнүүдтэй ушараабта?

Харюу: Ажал хээгүй хүн алдуу гаргадаггүй гэдэг. Энээнийе ондообшолон хэлээ hаа, ажал бүтээхэдээ, аргабааса бэрхэшээлтэй ушардаг гэхээр. Эгээл ехэ бэрхэшээл гэхэдэ, кимэ зүзорюулха зорилготой байгаа. Тэрэнэйнгээ түлөө үхэхэhөө бэшые хуу үзэжэ, тамын зоболон соогуур ойможо гараад, хүн шанараа гээгээгүй байна. hайхан сэдьхэлынь тэрэнийе абараа ха юм даа. Баста Цыденов Дамдин ламын рольдо оролдожо ажаллаа. Тэд хүнэй үнэншэмэ образ гаргажа шадаа гү — таанад сэгнэхэт.

Асуудал: Үнэншэмэ зүб образ гаргахын тула тэрээндээ өөрөө үнэн зүрхэнhөө этигэхэ хэрэгтэй. Тиигээд ламын ажалые hайн мэдэхэ, шажанай түүхэ шудалха хэрэгтэй байhан юм ааб даа. Зүжэгэй үйлэнүүдтэ Та өөрөөшье этигэхэ ёhотой байгаат. «Дамдин ламые» табижа байха үедоо Ташье, артистнаршье хүзүүндээ эрхэ зүүгээд ябадаг байгаат...

Харюу: Тиигээбди. Режиссер хүн хадаа би тиигжэ дурадхаhан, өөрөө жэшээ харуулhан байхаб. Энэ зүжэг табиха талаар ажаллахадаа, олон юумэ уншаhаа гадна, энэ зохёол тухай, шажан мүргэлэй сарюун үүргэ тухай ото бодожо ябааб. Этигэхэ гүт, үгы гү — hонин нэгэ үзэгдэл харагдаа. Ямар бэ гэжэ гү? Занабазарай бүтээhэн Ногоон Дара-эхые мэдэхэ байна ха юмта даа. Орон дээрэ хэбтэжэ хэбтэбэб. hүни. Зүгөөр үйлсын гэрэлhээ таhалга соомнай hаруулхан. Унтаагүй, тархи соогоо элдэб бодол мухарюулжа хэбтэтэрни, нюдэндэм Дара-эхэ харагдаад болихо юм бэшэ. Зүүдэлнэ гүб гээд, өөрыгөө шэмхээд үзэбэб. Үгы, hэрюунби. Оронhоом алхам тухай зайда. Тархияа hэжэрээд бодобоб. Тиихэдэм харагдахяа болишоо. Консультаци абадаг ламбагайдаа хэлэхэдэм, ехэ гайхаа, иимэ ушар үсоон тохёолдодог юм гэжэ хэлээ hэн.

Асуудал: Эндэ гайхалтай юумэн үгыл даа. Зүжэгэй гол темые ходол тархидаа оруулжа ябахада, бурханай үзэгдэл нюдэндэ бии болохо ёhотой байгаа аабза. Тиигээдшье танил бурхан — Занабазарай Ногоон Дара-эхэ харагдаа юм ха юм даа... Тиигээд Польшодо үнгэрхэ байhан фестивальда зүжэг шэлэхэеэ нёдондо комисси ерэхэдээ, «Дамдин ламые» шэлээ ха юм даа. Тэндэхи зон hонирхоо гэжэ газетэдэ уншаа hэмди. Тэндэhээ ямар бодолтой бусаа гэзэшэбта?

Харюу: Ажаллаха! Буряад театр хадаа өөрын илгарма шарайтай, өөрын шэглэлтэй байха ёhотой. Энээнийе би үнинэй ойлгоhонби. Харин Польшодо ошоходоо, тэрэ ойлгосомни бүри бата болоо.

Корреспондентhээ: «Ажаллаха!» Зохёохы ажалтай хүнэй гол шугам нимэл байха ёhотой. Ц-Д. Бальжанов ажаллахые дутаадаггүй. Үнэгрhэн нажар «Ехэ тайлганай» режиссер байгаа hэн. «Байгал—Мичиган» гэжэ уласхоорондын фестивалин болоходо, түгэсхэлэй концерт эмхидхээ hэн. Бүри hаяхан энэ режиссер бэлигтэ итальян драматург Карл Гоццийн «Хаан боложо хубилhан буга» гээшые найруулжа, театрайнгаа тайзан дээрэ табиба. Үшөө хажуугаарнь заочнсор hураха, институдайнгаа даабари дүүргэхэ хэрэгтэй... Зүб. Ажал ехэ. Тон өөрын түхэл маягтай, шэнэ зүжэгүүдые энэ режиссерhоо хүлээе. Дарахын дүрэнүүд ходол харагдажа байг!..

(Үргэлжэлэлынь хожом гараха)

Манай тайлбари

ЗӨӨРИ ТУХАЙ ХУУЛИИН ЭРИЛТЭНҮҮД

Россин парламент 1990 оной декабриин 24-дэ «РСФСР-тэхи Зөөри тухай» шэнэ Хуули аба hан байна. Тус хуулиин Россин Федерациин газар дээрэхи зөөриин талаар харилсаанууд ые тааралдуулан эрхилхэ гол шухала дүримүүдтэнь уншагшадые танилсуулха hанаатайб.

Хуули 6 бүлэгhөө бүридэнэ. Тэдэнь хэмта 32 статьятай.

РСФСР-эй газар дээрэ мэдэрэгдэдэг үмсын, гүрэнэй, муниципальна, ниитын нэгэдэлнүүдэй (эмхинүүдэй) зөөри гэжэ хубаарилагдадаг түхэл янзануудай талаар гол дүримүүд Хуулиин 1-дэхи бүлэг соо батадхагдана. Харин «СССР-тэхи Зөөри тухай» ниитэ-союзна Хуули соо зөориин түхэл янзануудай нэгэ бага ондоогоор хараалагданхай. Тодорхойлходо, эрхэтэдэй зөөри, коллективэй ба гүрэнэй зөөри гэхэ мэтэшэлэн. Тайлбарилха болоо hаа, союзна хуули соо хубиин зөөри гэжэ хараалагданагүй.

Ямар юумэнүүдэй зөөри гэжэ тоологдодог тухай мүн лэ энэ бүлэг соо элирхэйлэгдэнэ гэбэл: предприятинууд, комплекснууд, газарай участогууд, хадалиг газар, гэр байра, барилгануудд, түхеэрэлгэнүүд, түүхэй эд болон материалнууд, мүнгэн hан болон бусад.

Россида эдэ зөөри зөөшын эзэн хэн болохо аргатайб?

Нэгэдхэхэр, федераци өөрөө, мүн тэрэнэй бүридэлдэ ородог республикануудд, автономито областьнууд, автономито округууд, хизаарнууд.

Хоёрдохёор, район, город болон тэрэндэ ородог захиргаанай - территориальна байгуулганууд.

Гурбадахяар, эрхэтэд, юридическэ нюурнууд.

Дүрбэдэхеэр, ниитын нэгэдэлнүүд (эмхинүүд).

Табедахяар, харинь оронуудай эрхэтэд, ямаршье гүрэнэй эрхэтэд бэшэ хүнүүд, гадаадын юридическэ нюурнууд, хари гүрэнүүд ба уласхоорондын эмхинүүд.

Тус хуулиин «Ажал ба зөөри» гэhэн 4-дэхи статьяhонирхолтой гэжэ hанагдана. Ушарынь гэхэдэ, хуулиар хоригдоогүй ямар нэгэн ажал ябуулга хэхэдээ, тэдэнэй ажал хэрэглэхэ тухай хэлсээ эрхэтэдтэй баталжа болохо байна. Хүнэй хүсэ шадал худалдажа абаха тухай гурим урдань байгаагүй hаб даа. Хүсэеэ худалдаhан эрхэтэн тэрэнэй арга шадал хэрэглэhэнэй ашаар олдоhон олзо оршолуудhаа хубитаяа абаха эрхэтэй болоно. Тиихэдэнь эрхэтэнэй ажал хэрэглэhэн предприятиин эзэн тэрээндэ мүнгэ түлэхэ, ажалай эрхэ нүхэсэл байгуулхаhаа гадна предприятиин зөөри зөөшэдэ тэрэ эрхэтэнэй хэды шэнээн хубитаяа оруулдагhаа дулдыдангүй, социально-экономическа талаарнь хангаха уялгатай.

Хоёрдохи бүлэг эрхэтэдэй ба юридическэ нюурнуудай хубиин зөөридэ зорюулагданхай. Эрхэтэдэй хубиин зөөридэ юун орожо болохоб гэхэдэ: газарай участок, ажаhуудалай гэр, байра, дача, саадай гэр, гараж, гэрэй ажахын эд бараан ба хубидаа хэрэглэдэг хэрэгсэлнүүд, мүнгэн hан, акциинууд, облигациинууд болон үнэтэ бусад саарhан, ниитэдэ мэдэсэлгын хэрэгсэлнүүд, предприятинууд, хүн зоной ажаhуудалай хэрэглэмжэнүүдые хангаха үйлэдбэриин, худалдаа наймаанай комплекснууд, байшангууд, түхеэрэлгэнүүд, барилгануудд, транспорт болон үйлэдбэриин бусад хэрэгсэлнүүд, мүн хууляар хоригдоогүй элдэб ондоо эд зөөри.

Эрхэтэдэй газарай эзэн болохо ба газар эдлэхэ талаар эрхэнүүд тушаа Хуулиин 12-дохи статья соо онсолон хэлэгдэнэ. Эрхэтэн гээшэ гансал худоо ажахын үйлэдбэри эрхилхын, мүн гэр байра барихын, саад болон огород эрхилхын тулада газарые зөөри болгон абаха эрхэтэй.

Бэшэ ушарнуудта газар эдлэхын лэ тулада абтадаг байха ушартай.

Гэр байра хубиин зөөри болгохо тушаа хэлэгдээшэнь мүн лэ hонирхолтой гэжэ hанагдана. Гүрэнэй гү, али муниципальна (нютагай Соведэй) жасын байра эзэлжэ байгша болон тэрэнэй бүлын гэшүүд байраяа хуулиин ёhоор лэ хубиин зөөри болгон, худалдажа абаха эрхэтэй.

Үмсын байратай, гэртэй гү, али бусад ондоо байранууд болон барилгануудтай эрхэтэн тэдэнэй өөрынгөө дураар худалдаха, ондоо хүндэ захиха, арендэдэ үгэхэ ба бусадшье хуулита уялгануудые хэжэ болохо юм.

Гэр байра барилгын комплексын гэшүүн, хэрбээ найнгаа түлбэриие бултыень түлэhэн байгаа hаа, тэрэ байраяа гү, али барилгаяа өөрын зөөри болгожо ябаха эрхэтэй.

Хуулиин гурбадахи бүлэг ниитын нэгэдэлнүүдэй (эмхинүүдэй) зөөридэ зорюулагданхай.

Ниитын эмхинүүд, тэрэ тоодо, Хуулиин ёhоор бүридэлдэ абтанхай шажан мүргэлэй газарнууд, ажал ябуулгаяа хангаха хэрэгтэнь шухала байшангууд, барилгануудтай, гэр байрын жасатай, түхеэрэлгэ, элдэб хэрэгсэл болон мүнгэн зөөритэй байжа болохо.

Гүрэнэй болон муниципальна зөөри тухай дүрбэдэхи бүлэг соо хэлэгдэнэ.

Гүрэнэй зөөри РСФСР-тэ хоёр янза юм: нэгэдэхинь — федеральна. Энэмнай хедаа РСФСР-эй болон тэрэнэй бүридэлдэ ородог республикануудай, автономито областьнуудай, автономито округууд, хизаарнууд болон областьнуудай зөөри мүн.

Жэшэлхэдэ, республикануудай зөөри гэнэбди. Манай республикын зөөридэ юун оронсоб гэхэдэ: засагай болон хутэлбэрилгын зургаануудай зөөри хогшол, соёлой, түүхын үнэтэ зүйлнүүд, республиканска бюджедэй хэрэгсэлнүүд, мүн. Буряадай республикын бээ дааhан байдалые хангадаг предприятинууд болон бусад элдэб зөөри зөөшэ.

Үшөө тиихэдэ муниципальна (Соведүүдэй) зөөри, районой ба захиргаанай-территориальна байгуулгануудтай городуудай зөөри мүн лэ республикын зөөридэ оролсоно. Энэ зөөриие хайшан гэжэ хэрэглэхээ нютагай Соведүүд лэ мэдэхэ. Хотын муниципальна зөөридэ нютагай засагай болон хутэлбэрилгын зургаануудай зөөри болохо городой бюджет, гэр байрын жаса, коммунальна хангалгын объектнүүд ,транспорт, нэймаан, элүүрые хамгаалгын, арадай hуралсалай, соёлой эмхинүүд, элдэб предприятинууд ородог. Хуулиин энэл бүлэг соонь гүрэнэй болон муниципальна зөөриие үмсэлэлгэ тухай хэлэгдэнэ. 253-дахи статьягай ёhоор, гүрэнэй, муниципальна зөөри хадаа хуулиин гурмаар лэ эрхэтэд ба юридическэ нюурнуудта худалдадажа, үмсынь зөөри болгогдохо байна.

РСФСР-эй газар дээрэ байhан харинь оронуудай зөөри тухай Хуулиин табадахи бүлэг соо уншажа болохот.

РСФСР-эй газар дээрэ байhан ямаршье түхэл янзыы зөөри хамгаалха талаар бүгэдэндэ хуулита дүримүүд зургаадахи бүлэг соо үгтэнхэй.

С. МАЛЬЦЕВА.
Буряадай ССР-эй Юстициин министерствын мэргэжэлтэ.

УНЦАГШЫН hАНАМЖА

«ХЭЖЭНГЭ» НЭРЫЕ hЭЛГЭЭ hАА ЯАХАБ?

Район соомнай «Хэжэнгэ» гэжэ нэрэтэй ниитын-политическэ ба урэн зохёолой публицистическэ шэнэ газетэ байгша онhоо гаража эхилээ юм. Энэ ушарта бидэ нютагаархин хэмгүй баяртай байнабди.

Мартагдажа байhан буряад хэлэмнай эхын уураг, hүндэл үдэр бүри дэлбэржэ, ерээдүйн дэмбэрэлтэй сагай байдал хүгжөөхэ, ниитэ буряад арадай соёл болбосорол, эрдэм гэгээрэл, ёhо заншал улам дэлгэрхэнь гэжэ hанахадаа, баярлангүй яахабибди. Арад зоноймнай амгалан тайбан ажабайдал эндэhээл эхитэй ха юм. Түрэлхи хэлээ, үбгэ эсэгэнэрэй үреэл-hургаал, заяаша эжын заабари хүндэлжэ, үргэжэ, ямбалжа ябаха залуу үетэндэмнай энэнь нангин хэшээл болохо бшуу.

Манай Хэжэнгын районой тогтоhоор табин нэгэн жэл болобо. Саг хубилаа, анхан нэгэл тогтошоhон юумэн хубилгардажа, зүбөөр шиидхэгдэдэг болжо байна.

Хубилган шэнэдхэлгын үедэ энэ «Хэжэнгэ» газетын нэрые ондоо болгоо hаа, яаха юм гэhэн бодол, hанамжа түрэнэ. Юундэб гэхэдэ, Хэжэнгэ гол баруунhаа зүүлжэ 70-80 модоной зайда аймагай газарай багахан хуби соо урдажа, Худан голдо шудхадаг. Чисаанын гол зүүнhээ баруулжаа мүн лэ 70-80 модоной зайда харьялжа, Худан голтой ниилэдэг гээшэ. Хэжэнгэ Чисаана хоёр Яабланай шэлын зүүн ба баруун хаяаhаа эхитэйнүүд. Иихэдээ энэ хоёр гол аха дүүhээ өөрэгүй, аршаан үhаяа хабтагайруулжа, хэтын хэтэдэ хамта ябахабди гэhэн тангариттай юумэдэл үhан, булагуудараа адлирхуу, үта богонёороо тухайрхуу голнууд юм.

Харин Худанай гол Яабланай шэлын хүтэл болохо, далайн нюурууhаа 1580 метр үндэртэй Худан сагаан уулын боорихоо эхитэй. Хэжэнгын аймагай дэбисхэр дээгүүр hэтэрэ 300-гаад модоной зайда зүүнhээ баруун тээшээ урдажа, Хэжэнгын, Хориин районуудай хилэ шадар Удэ голтой ниилэдэг гээшэ.

Нүгөө талаараа Худанай гол охэ түүхэ домогтойшье. Анхан Хориин дайдада түрүүшын дасан, дуган Худанай голдо 1763 ондо мүндэлhэн юм. Худан голой эхиндэ Хориин дэбисхэр дээрэ анха түрүүн үhан тээрмэ гээшые модошо, түмэршэ, hанаамгай бодолтой Мухаанда дархан 1870—1880 онуудаар барижа, Хори нютагай, мүн ондоо тээгүүрхишье ажалшад болон айлшадые гайхуулhан юм гэлсэдэг.

Юрэдөөл, түүхын, ажал хэрэгэйшье, үйлэдбэриин баялигуудайшье талаар Худан голые зубшаhан нютагуудай район соогоо нилээд hуури эзэлнэ, удха шанараараашье ехэ байна.

Район соомнай үнинhөө хойшо «Хэжэнгын гол» гэhэн газетын бии байхын хажуугаар, үшөө хоёрдохинь «Хэжэнгэ» гэhэн дабхарлаhан нэрэ соностоходонь, ондоо нэрэ олдсогүй юм гү гэжэ hанахаар болоно. Тиимэhээ энэ нэрые хубилгажа, «Чисаана», «Худан», үгышье hаа «Худан Сагаан», «Баян Сумбэр», «Шилсаана» гэхэ мэтэ нэрэ үгөө hаа, таарамжатай бэшэ гү гэжэ hанагдана.

Зэдын райондо «Зэдын үнэн» газетын байхадань, буряадаар гаргадаг газетэдэ «Бүрэн хаан» гэжэ нэрэ үгөө ха юм.

Мүн Хэжэнгын районой нэрые Худанай болгожо хубилгахадашье яанаб? Юундэб гэхэдэ, нэгэдэхеэр, Худан гол район соогуураа зүүнhээ эхилээд, баруун-хойшоо hэтэрэ урдана. Хоёрдохёор, Худан голой газар дайда, ой модониинь Хэжэнгынхиhээ 3—4 дахин ехэ байна. Гурбадахяар, Худан голые зубшаад Чисаанын, Дээдэ, Дунда, Доодо-Худанай сомоной Соведүүд, мүн зургаан совхоз оршоно. Дүрбэдэхеэр, анхандаа Худан голой нэрээр район байхэ аад, алдагдаhан гү, али хэн нэгэнэй үргэлхүү, ехэрхүү, ноёрхуу ябадалаар Хэжэнгын аймаг гээд лэ нэрлэгдэhэн байгаа гэлсэдэг.

Энэ асуудалые манай Буряадай ССР-эй Верховно Соведэй сессидэ хаража үзэхые, болохоор зүб тээшэнь шиидхэхые гуйхаар байна. Энэ гансахан миниишье hанамжа бэшэ. Үнихэнэй нютагай зоной олонхинь иигэжэ хөөрэлдэдэг. Энэн тухай ондоошье хүнүүд өөhэдынгөө hанамжа, дурадхалнуудые «Буряад үнэн» газетэдэ бэшэг лэ, алишье талаhаань хөөрэлдэл, зубшэл гэжэ хэлэхэ байнаб.

Ц. ЧИМИТОВ,
худоо бэшэгшэ.
Загаhата тосхон.

Тайзанай арада болоhон хөөрэлдөөнүүд

«ДАРА-ЭХЫН ДҮРЭ ХАРАГДААД...»

Асуудал: «Дамдин лама» юугээрээ дурьетнай тетаhан болоноб?

Харюу: «Дамдин лама» гү? Нэгэдэхеэр, нимэрхүү зохёол буряад литературада, буряад драматургида байгаагүй. 50—60 жэлэй туршада хоригдожо, мүрдэгдэжэ байhан темэдэ бэшэгдэhэн түрүүшын «хараасгайнуудай» нэгэн гэжэ мэдэнэбди. Хоёрдохёор, шажан мүргэл гэшэ буряад арадай соёл болбосоролдо сэхэ хабаатай асуудал. Мүнөөнэй залуушуул шажан мүргэл түхай юу мэдэнэб? Зүгөөр энэшье шухала бэшэ гээ. Гурбадахяар, баhал хүнэй доторой байдалые шэнжэлхэдэ, энэ зохёол түлхюур намда олгоо.

Эгээл хашалта хамалганай эхилжэ байхада, багшынгаа захяа дүүргэн, Дамдин лама Баруун Жүү ошоо ха юм даа. Тэндэ хүнние эмшэлэлгын ехэ эрдэм шудалаа. hүрхэй шадабаригүйшье аад, бурханай хайрлаhан оюун бэлигтэй хүндэ атаархадаг хүнүүд ламанарайшье дунда байгаа ха юм. Тэдэнэй нэгэн — Самбуу лама. Баруун Жүүда ехэ эрдэм шудалхын орондо Самбуу лама hүлдэ гэжэ би ойлгохо байнаб. Үгышье hаа, театрта зүжэг харахаяа ерэhэн хүнүүд «Этигэлэй» арюудхалгын долгиндо дайрагдажа, сэдьхэл бодолойнгоо бог хогые сэбэрлээд гараха ёhотой болоно бэшэ гү? Би Танай табиhан зорилгые зүб таагаа гүб?

Харюу: Зүбшэнүүл даа. Хүн гэшэ нэгэ юумэндэ этигэхэ ёhотой. Этигэлгүй хүн энэ дэлхэйдэ яагаад амидархаб? hайн hайхан юумэндэ этигэжэ ябахадаал, бэрхэшээлнүүдые бэлэдэр дабадаг бэшэ гүбди? Илангаяа хёморолоор билтарhан мүнөөнэй үе сагта бэе бэеэ гамнаха, хайрлаха, оршон байгаалияа сахиха — арюун hайхан боди сэдьхэл хүн бүхэндэ түхөөхэ гэшэ бидэнэй зорилго. Энэ талаараа театральна урлал хадаа шажан мүргэлэй угай зорилготой хабирсалданхай гэжэ hанагшаб.

Асуудал: Ямар бэрхэшээлнүүдтэй ушараабта?

Харюу: Ажал хээгүй хүн алдуу гаргадаггүй гэдэг. Энээнийе ондообшолон хэлээ hаа, ажал бүтээхэдээ, аргабааса бэрхэшээлтэй ушардаг гэхээр. Эгээл ехэ бэрхэшээл гэхэдэ, кимэ зүзорюулха зорилготой байгаа. Тэрэнэйнгээ түлөө үхэхэhөө бэшые хуу үзэжэ, тамын зоболон соогуур ойможо гараад, хүн шанараа гээгээгүй байна. hайхан сэдьхэлынь тэрэнийе абараа ха юм даа. Баста Цыденов Дамдин ламын рольдо оролдожо ажаллаа. Тэд хүнэй үнэншэмэ образ гаргажа шадаа гү — таанад сэгнэхэт.

Асуудал: Үнэншэмэ зүб образ гаргахын тула тэрээндээ өөрөө үнэн зүрхэнhөө этигэхэ хэрэгтэй.

Харюу: Тиимэ. Урдань лама багшанар муу талын геройнууд болодог hэмнай даа. Хоца Намсараевай «Тайшаагай ташуурта», Цырен Шагжинай «Будамшуудда», ондоошье зохёолнууд соо тиимэ байгаа. Өөрын бодолтой, сэдьхэлтэй, амиды хүн шэнгеэр ламые зураглаhан нэгэшье бүтээл совет буряад литературын түүхэдэ үгы гэжэ бүхы зон мэдэдэг ха юм даа. Харин манай табиhан зүжэг соо Дамдин лама hайхан сэдьхэлтэй, өөр тухайгаа бэшэ, олондо туhа асарха хэрэгтэ наhаяа гэжэ гү? Занабазарай бүтээhэн Ногоон Дара-эхые мэдэхэ байна ха юмта даа. Орон дээрэ хэбтэжэ хэбтэбэб. hүни. Зүгөөр үйлсын гэрэлhээ таhалга соомнай hаруулхан. Унтаагүй, тархи соогоо элдэб бодол мухарюулжа хэбтэтэрни, нюдэндэм Дара-эхэ харагдаад болихо юм бэшэ. Зүүдэлнэ гүб гээд, өөрыгөө шэмхээд үзэбэб. Үгы, hэрюунби. Оронhоом алхам тухай зайда. Тархияа hэжэрээд бодобоб. Тиихэдэм харагдахяа болишоо. Консультаци абадаг ламбагайдаа хэлэхэдэм, ехэ гайхаа, иимэ ушар үсоон тохёолдодог юм гэжэ хэлээ hэн.

Асуудал: Эндэ гайхалтай юумэн үгыл даа. Зүжэгэй гол темые ходол тархидаа оруулжа ябахада, бурханай үзэгдэл нюдэндэ бии болохо ёhотой байгаа аабза. Тиигээдшье танил бурхан — Занабазарай Ногоон Дара-эхэ харагдаа юм ха юм даа... Тиигээд Польшодо үнгэрхэ байhан фестивальда зүжэг шэлэхэеэ нёдондо комисси ерэхэдээ, «Дамдин ламые» шэлээ ха юм даа. Тэндэхи зон hонирхоо гэжэ газетэдэ уншаа hэмди. Тэндэhээ ямар бодолтой бусаа гэзэшэбта?

Харюу: Ажаллаха! Буряад театр хадаа өөрын илгарма шарайтай, өөрын шэглэлтэй байха ёhотой. Энээнийе би үнинэй ойлгоhонби. Харин Польшодо ошоходоо, тэрэ ойлгосомни бүри бата болоо.

Корреспондентhээ: «Ажаллаха!» Зохёохы ажалтай хүнэй гол шугам нимэл байха ёhотой. Ц-Д. Бальжанов ажаллахые дутаадаггүй. Үнэгрhэн нажар «Ехэ тайлганай» режиссер байгаа hэн. «Байгал—Мичиган» гэжэ уласхоорондын фестивалин болоходо, түгэсхэлэй концерт эмхидхээ hэн. Бүри hаяхан энэ режиссер бэлигтэ итальян драматург Карл Гоццийн «Хаан боложо хубилhан буга» гээшые найруулжа, театрайнгаа тайзан дээрэ табиба. Үшөө хажуугаарнь заочнсор hураха, институдайнгаа даабари дүүргэхэ хэрэгтэй... Зүб. Ажал ехэ. Тон өөрын түхэл маягтай, шэнэ зүжэгүүдые энэ режиссерhоо хүлээе. Дарахын дүрэнүүд ходол харагдажа байг!..

(Үргэлжэлэлынь хожом гараха)

БУРЯАДАЙ ном худалдадаг эмхиин «Букинист» гэжэ магазинай коллектив хүн зоной эрилтэнүүдые шэнжэлхэ ба хангаха талаар нилээд оролдолго гаргадаг байна. Гэхэ зуура магазинуудта, хүн зоной дунда номуудые hэлгэхэ, уншагшадта туhалха хэрэгтэ онсо анхарал хандуулагдадаг гээшэ. hара бүри 5000 түхэригэй хуушан гэхэ гү, али уншагдаhан номуудые худалдадаг. Элдэб литературна зохёолнуудые худалдадаг хүнүүдые урмашуулха зорилготойгоор худалдаанда хомор номууд тэдээндэ үгтэдэг.

Ном худалдаха талаар 1990 оной түсэбые «Букинист» магазинай коллектив урагшатайгаар дүүргээ hэн. Энэ амжалта туйлалгда тус магазинике даагша Тамара Борисовна Балтахиновагай хубита ехэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Т. Б. Балтахинова.

А. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

Хуушан хэлэ бэшэгэй хэшээлнүүд

XLIX

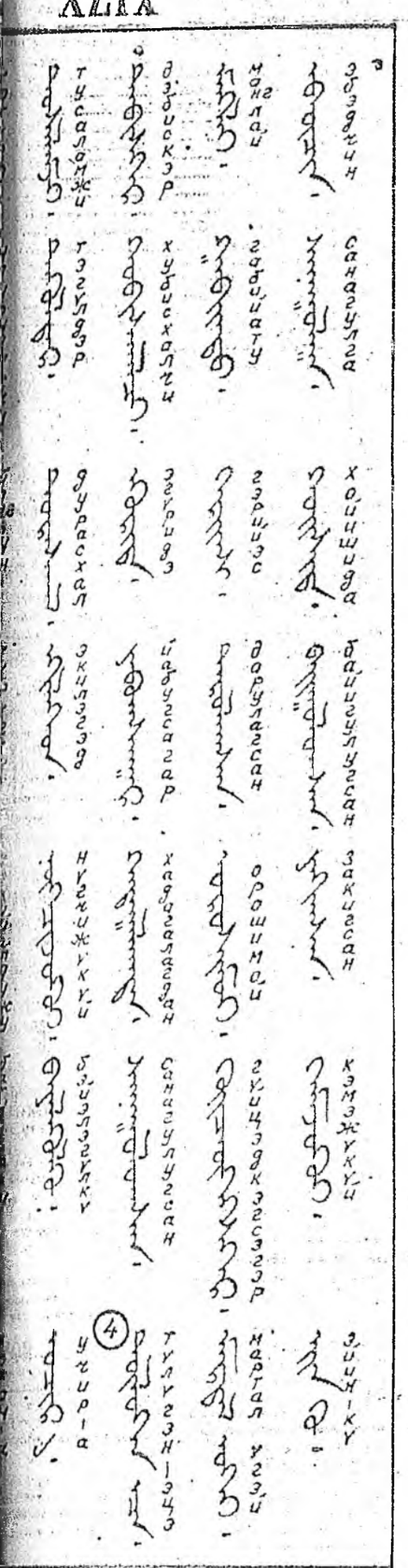

1. Нэрэ үгэнүүдэй тайлбари: үртүгэ — үртөө (улаа шэрэгшэдэй тогтодог бүүдал), тусаламжи — түhэламжа, дэбисхэр — эзэлжэ байгаа газар, мангалай — түрүү эзэгэдэ ябаhан хүн, эбэдчин — үбшэн, удуридугчи — ударидагша, тэгүлдэр — хүсэтэй, хубисхалчи — хубисхалша, габийату — габьята, санагулга — hануулга, йангзун — жанжан (генерал), дурасхал — hанажа ябалга, эгүридэ — хэзээдэ, гэрийэс — гэрээд үгэ (хүнэй hүүлшын захяа), хойишида — хойшодо.

2. Үйлэ үгэнүүдэй тайлбари: түрүтсэн — түрэhэн, экилэгэд — эхилээд, йабугсагар — ябаhаар, дарулагсан — даралhан, байгулугсан — байгуулhан, токийалдужу — тохёолдожо, нүгчижүкүй — нүгшэбэ, хадагалагдан — hадагалагдан, орошомой — оршоно (байна), закигсан — захиhан, батудхаху — батадхаха, бэйэлэгүлку — бэелүүлхэ, санагулугсан — hануулhан, гүйицэдкэгсэгэр — гүйсэдхэhээр, кэмэжүкүй — хэлэбэ.

3. Хуушан хэлэндэ байрын тики илгал гү, али байрын падеж гэжэ байhан юм. Залгалтань: — а. Эндэ хотан — а, учир — а гэхэдээ хотодо (городто), ушарта гэhэн удхатай. Мүнөөнэй хэлэндэ байрын падеж гэжэ үгы, харин тэрээнэй удхые зүгэй падежээр тэмдэглэнэбди.

4. Түлэгэн-эцэ гү, али олан-у түлэгэн-эцэ гэхэдээ, олоной түлөө (ороддоhон) гэhэн удхатай; мартал-үгэй гэхэдээ мартангүй гээ ааб даа; эйин-кү гэхэдээ иигэжэ гэhэн удхатай.

Саашадаа шэнэ үгэнүүд улам олон болохо, тиин тэдэнэй уншалгань улам хүшэр болохо байна. Тиимэhээ урдахи хэшээлнүүдээ дабтан уншажа, саашанхи үгэнүүдэй тайлбари анхаралтайгаар ойлгожо абаха, үзэглэн уншаха болоно.

ДУГАН МҮНДЭЛБЭ

Хурамхаанhаа мэдээсэнэ

Холын Хурамхаанай райондо шэнэ дуганай ашаглалгада үгтэhэндэ зорюулагдаhан баяр ёhолол болобо. Шэнэ дуганиие нютагай барилгын кооперативай уран гартан ашаглалгада тушааба гээшэ. Кооперативай түрүүлэгшэ З. Р. Шалбанов тус барилгые түргэн саг соо бодхоожо тушаахын тула яhала оролдолго гаргаа гэжэ тэмдэглэмээр. Дасан, дуган бариха гээшэ тиимэшье бэлэн хэрэг бэшэ ха юм. Тусгаар дүй дүршэл, бэлиг шадабари хэрэгтэй бшуу.

Дуган бариха хэрэгтэ Хурамхаанай, Баргажанай районуудай ажахынууд, албан зургаанууд, ниитын эмхинүүд ехэ туhа хүргэhэн байна. Холо, ойроhоо юрыншье хүнүүд мүнгэ дамжуулhан, туhаламжа үзүүлhэн байна юм. Дасанай счёдто мүнөө дээрээ 150 мянган сүглараад байнхай.

Хурамхаанда дасан, дуган бариха хэрэгтэ Аргадын буддын шажантанай бүлгэмэй туруулэгшэ Д-Н. Дондупов ехэ оролдолго гаргаа. Эндэ дасан барилга хадаа түрэл арадайнгаа түүхэ, урданай hайн hайхан ёhо заншал hэргээн хүгжөөхэ хэрэгтэ аргагүй нүлэолхэ гэжэ тэрэ батаар этигэнэ.

Дуган нээлгын баяр ёhололдо, Ивалгын дасанай дид-хамба байhан, РСФСР-эй арадай депутат Э .Цыбикжапов хабаадажа, хурал хуралсаhан байна.

Хурамхаанай болон Баргажанай районуудай hүзэгтэн энэ удэрые олон жэлдэ үсэдөөр хүлеэгээ. Удаан хүлеэгдэhэн энэ удэр одоошье мүндэлхэдөө, Сагаалганай hайндэртэй тудежа, бүри дабхар баяр болсо.

Б. БОРХОНОВ.

Бүмбын hайхан орондо

АРБАН МЯНГАН ХЭhЭГЭЭР

Морин жэл үнгэржэ, Хонин жэл ороо. Энэ жэл манай уншагшадта болон редакциин коллективатэ онсо жэл болоно. Ушар удхань: манай газетын түүхэдэ түрүүшынхээ арбан мянганhаа үлүү айл бүлэ газетыемнай бэшүүлжэ ababa. Энэмнай манда баяртай юумэн гээшэ.

Газетэ уншагшадай аша туhада юм. Жэл болгон

Нанда дурсалгаг

НЭРЭГҮЙ ҮЛЭХЭ ЁҺОГҮЙ

(Үргэлжэлэл. Эхиниижь январиин 8-най, 10-най номер-нуудта).

381-дэхи стрелково дивизи Ураалай сэрэгэй округто Челябинска областиин Златоуст хотодо 1941 оной августа, сентябрь һарануудта бүридүүлэгдэнэн байгаа. Калининска фронтын 3-дахи Ударна армиин мэдэлдэ орожо, 1941 оной декабрь һараһаа дайлалдажа эхилһэн гэзэ дахин дабтая.

Великие Луки город шадар болоһон байлдааануудта унаһан сэрэгшэдэй нэрэ энэнэй урда тээ дурдаа һэмди. Энэ городые сүлөөлхын түлөө гурбан һара шахуу дайлалдажа, 1943 оной январиин 17-до фашис сэрэгшэдые орогүй намнажэ, городые эзэлһэн юм. Тэрэл онойнгоо январь, февраль һарануудта тус дивизиин частьнууд энэл город шадарай нютагуудта дайлалдаһан байгаа. Дайнда түрүүч ороһонһоо эхилэзд мүнөө хүрэтэр дайралдаһан муушье, барагтайшье ушаралһаа тобшолол хэжэ, дайсанай харата муухай аашануудые, арга мэхыень таажа, тэдэнэй хамарыень няаа сохижо һураһан — түрүүшын шэрүүн хатуу байлдаануудта иимэ хэшээл абтаһан байгаа.

1941 оной декабрь һараһаа 1943 оной июнь болотор тус дивизиин сэрэгшэд дайсанай олон солдадуудые, танкнуудые, хуягта машинануудые, самолёдуудые, элдэбшэн халибай буу зэбсэгүүдые, юрэнхыдөө олон техникэ үгы хэһэн бэлэй. Эдэ байлдаануудта баатар зоригтойгоор тулалдаһан олоч сэрэгүүд элдэб ячзын орден хайрада хүртөө һэн. Тэдэнэрэй нэрэ нэрлээ.

Ванин Алексей Фёдорович, сэрэгшэн — 16.11. 1943 ондо «Шэн зоригой түлөө» медальяар шагнагдаһан. Хожомынь 14.2. 1944 ондо алуулһан, Баунтын районой Кандагарай сельсоветэ һуудаг байһан юм.

Бардуев Гомбо Лопсонович, сэрэгшэн — 13.3. 1944 ондо «Шэн зоригой түлөө» медальяар шагнагдаһан, 14.4. 1944 ондо унаһан байгаа.

Будаев Шагдар Бандалиевич, минометчик — 24.2. 1943 ондо «Шэн зоригой түлөө» медальяар шагнагдаһан, хожомынь 19.4 1943 ондо алуулһан байгаа.

Гармаев Буда Тавханович, сэрэгшэн — 8.9. 1943 ондо «Дайшалхы габьяагай түлөө» медальяар шагнагдаһан юм.

Гончиков Даши Хаймчикович, тагнуулшан — 10.12. 1943 ондо «Шэн зоригой түлөө» медальяар шагнагдаһан.

Соктоев Зотта Шагжиевич, ПТР-эй ротын ПТР-эй хоёрдохи номер — 31,1. 1943 ондо Эсэгэ Ороноо Хамгаалгын дайнай II шатын орденоор (3-дахи Ударна армиин захиралта № 067) шагнагдаһан, 14.1. 1943 ондо шархатаһан байгаа. Сагнаа урид наһа бараһан.

Галсанов Гомбожап Доржиевич, **Митыпов** Цыремпил Цыдыпович гэгшэд мүн лэ энэ үедэ медальнуудаар шагнагдаһан байна. Эдэнэй орден, медальнуудаа зүүнхэй бусажа ерэһэн хадань эндэ шагналнуудыень дурдабагүйбди.

ВИТЕБСКЭ ОБЛАСТИИН ГАЗАР ДЭЭРЭ ДАЙНАЙ ФРОНТДО 1944 ОНДО УНАГШАД

Бузаев Дандук Дашеевич, Түнхэнэй райондо түрэһэн, тэндэхи РВК-гаар армида абтаһан, сэрэгшэн; 20.1. алуулаа, Городокско районой Волково һууринда хүдөөлүүлэгдээ.

Борисов Варфоломей Егорович, 1900 ондо Хуйтэн һууринда түрэһэн, Улаан-Удын ГВК-гаар армида абтаһан, сапер, 8.1. алуулһан, бэеыень МСБ-дэ асарга, Городокско районой Синебрюхи һууринһаа зүүн-хойшо 150 метрэй газарта хүдөөлүүлэгдээ.

Гусев Леонид Ефимович, Улаан-Удын ГВК-гаар армида абтаһан, комсомолой гэшүүн, сэрэгшэн, 2.2. алуулаа, Сиротинско районой Волково һууринда хүдөөлүүлэгдээ.

Евдокимов Александр Абрамович, Мухэр-Шэбэрэй райондо түрэһэн, тэндэхи РВК-гаар армида абтаһан, сержант, 11.2 алуулаа, Сиротинско районой Казаки һууринда хүдөөлүүлэгдээ.

Емельянов Василий Павлович, 1900 ондо Улаан-Удэ городто түрэһэн, ГВК-гаар армида абтаһан, взводой командирай орлогшо, 13.02. алуулаа, Сиротинско районой Курятнин һууринһаа баруун-хойнохи модон соо хүдөөлүүлэгдээ.

Жигмытов Егнин Жигмитович, Загарайн райондо түрэһэн, тэндэхи РВК-гаар армида абтаһан, партиин гэшүүн, ефрейтор, 8.1. алуулаа, Суровска районой Гробница-1 һууринда хүдөөлүүлэгдээ.

Корф Борис Израилович, Улаан-Удэ городто түрэһэн, сэрэгшэн, 9.1. алуулаа, Волково һууринда хүдөөлүүлэгдээ.

Кокорин Алексей Гавриловича, Ивалгын районой Кокорино һууринда түрэһэн, тэндэхи РВК-гаар армида абтаһан, сэрэгшэн. 11.2. алуулаа, Шумиловска районой Заполи һууринай баруун-хойно хүдөөлүүлэгдээ.

Марсадалов Ефим Акимович, сэрэгшэн, 16.6. алуулаа, бүлэнь — һамганиижь Клавдия Михайловна Эрхүүгэй областиин Алайрай райондо һуудаг байһан юм. 29.2. 1944 ондо «Шэн зоригой түлөө» медальяар шагнагдаһан байгаа.

Мункуев Жамбул, Шэтэн областиин Ононой райондо түрэһэн, тэндэхи РВК-гаар армида абтаһан, сэрэгшэн, 16.1. алуулаа, Витебскэ районой Побединщик һууринһаа урдуур 700 метр тухай газарта хүдөөлүүлэгдээ, гэр бүлынхидынь Уртын сельсоведэй «Улаан-Одон» колхоздо һуудаг байһан.

Доржиев Ц. Ж., Шэтэн областиин Ононой РВК-гаар армида абтаһан, младша сержант, 10.2. алуулаа, Сиротинско районой Казаки һууринһаа баруун-хойно хүдөөлүүлэгдээ.

Михалёв Иван Лукич, Тарбагатайн райондо түрэһэн, тэндэхи РВК-гаар армида абтаһан, младша сержант 11.2. алуулаа, Побединщик һууринда хүдөөлүүлэгдээ.

Мурзаев Владимир Ильич, Саратовска областиин Кочевка һууринда түрэһэн Тамбовско областиин Пролетарска РВК-гаар армида абтаһан, сержант, 5.1. алуулаа, Городокско районой Гришана һууринда хүдөөлүүлэгдээ, бүлэнь Түнхэнэй районой Хэрэн һууринда һуужа байна.

Назимов Анот Александрович, Улаан-Удэ городто түрэһэн, ахалагша лейтенант, минротын командир, 10.2 алуулаа, Сиротинско районой Казаки һууринда хүдөөлүүлэгдээ.

Рожицев Николай Павлович, Прибайкалиин райондо түрэһэн, тэндэхи РВК-гаар армида абтаһан, партиин гэшүүн, младша сержант, 17.2. алуулаа, Городокско районой Заполи һууринда хүдөөлүүлэгдээ.

Байбородин Александр Прокопьевич, Яруунын райондо 1914 ондо түрэһэн, тэндэхи РВК-гаар армида абтаһан, сержант, 28.4. 1944 ондо наһа бараа, Смоленскэ областиин Ярцевска районой Хатнелавичи һууринда хүдөөлүүлэгдээ.

Ржев. Великие Луки, Витебск, Полоцк городууд шадар шанга олон байлдаануудта фашис булимтарагшадтай сэрэглэһэнэй удаа 381-дэхи дивизи 1944 оной июнь һарада шэнэ захиралта абаба. Ленинградые, Карелиие сүлөөлэлсэхэ байлдаанда хабаадаха даабаритай болобо.

Ленинградай фронтдо июниий 10-да добтолго эхилһэн юм. Улаан сэрэгшэд онсо бэрхэшээлтэй байдалда дайлалдаа бэлэй. Тиигээшье һаа, олон дабхар бэхижүүлгэ, хэрэмүүдыень дабажа, дайсанай эсэргүүсэлтые нуга даража, урагшаа дабшадаг байба. Урда Карелидэ 200—250 модо тухай гүнэзыржэ оробо. Карело-Финскэ АССР-эй түб Петрозаводск хотые сүлөөлбэ. Ленинградай областиин хойто тээхи газар дайда сүлөөлэгдэжэ, Октябрьска түмэр зам бусаагдаба. Иигэжэ 1944 оной зунай һарануудта тус дивизи энэл фронтдоо дайлалдаһан юм. Дайн сэрэгэйнь саашанхи зам түүхэлхын аргагүй.

Витебскэ, Калининска, Ленинградай областьнуудай газар дээрэ, мүн Карелидэ дайлалдахадаа, баатар зоригтойгоор тэмсэгшэд орден, медальнуудаар шагнагдаа һэн. Тэдэнэрэй дунда:

Андреев Григорий Тимофеевич, 1263-дахи полкын отделениин командир, 2.8. 1944 ондо Алдар Сольн III шатын орденоор шагнагдаа, урда тээнь «Шэн зоригой түлөө» медальда хүртэһэн байгаа. Г. Т. Андреев Бэшүүр тосхондо 1924 ондо түрэһэн, тэндэхи РВК-гаар армида абтаһан, 1943 ондо дайнда ороһон, тэрэл жэлэйнгээ августа һарада шархатаһан юм.

Бабуев Шойконима, 1263-дахи полкын взводой командир, младша лейтенант 7.3. 1944 ондо Улаан Одоной орденоор шагнагдаа. Ш. Бабуев 1923 ондо Яруунын райондо түрэһэн, тэндэхи РВК-гаар армида абтаһан 1942 оной декабрьһаа дайнда мордоһон юм.

Бубеев Цыремпил Балтуевич сержант 10.1. 1944 ондо «Шэн зоригой түлөө» медальяар шагнагдаа. Ц. Б. Бубеев 1919 ондо Баргажанай районой Аргата нютагта түрэһэн, тэндэхи РВК-гаар армида абтаһан, 1942 онһоо дайнда ороһон байгаа.

Бадмаев Даши Цыренович, сэрэгшэн, 26.6. 1944 ондо «Шэн зоригой түлөө» медальяар шагнагданхай.

Гуржапов Даши Гармаевич, 935-дахи артполкын тагнуулшан 28. 1944 ондо Алдар Сольн III шатын орденоор шагнагдаа. Урда тээнь «Шэн зоригой түлөө», «Дайшалхы габьяагай түлөө» медальнуудтай байһан. Д. Г. Гуржапов 1921 ондо Баргажанай районой Гаарга түрэһэн, тэндэхи РВК-гаар армида абтаһан, 1942 онһоо дайнда мордоһон.

Дружинин Иннокентий Михайлович, 1263-дахи полкын взводой командир, младша лейтенант, 12.7. 1944 ондо «Улаан-Одоной» орденоор шагнагдаа. И. М. Дружинин 1917 ондо түрэһэн, Улаан-Удын ГВК-гаар армида абтаһан, 1944 оной март һараһаа дайнда ороһон.

Ешиев Хозрат, сэрэгшэн, 17.7 1944 ондо Алдар Сольн III шатын орденоор шагнагдаа.

Жамбалов Галдан Жамбалович, 1259-дахи полкын старшина, 14.8. 1944 ондо «Улаан Одоной» орденоор шагнагдаа, урдань «Шэн зоригой түлөө» медальда хүртэһэн байгаа. Г. Ж. Жамбалов 1908 ондо Сэлэнгын райондо түрэһэн, тэндэхи РВК-гаар армида абтаһан, 1942 ондо дайнда ороһон бэлэй.

Жигжитов Дугаржап, шофер, 27.6. 1944 ондо «Улаан Одоной» орденоор шагнагдаһан, урдань «Дайшалхы габьяагай түлөө» медальда хүртэһэн байгаа. Д. Жигжитов 1915 ондо Агын округой Дулдаргын районой Тугшанай сельсоведтэ түрэһэн, 1942 онһоо дайлалдаһан юм.

Колоколов Михаил Семенович, взводой командир, младша лейтенант, 14.1. 1944 ондо «Улаан Одоной» орденоор шагнагдаа. М. С. Колоколов 1922 ондо түрэһэн, Баунтын РВК-гаар армида абтаһан 1942 онһоо дайнда хабаадаа.

Кузовкин Михаил Сергеевич, отделениин командир, сержант, 28. 1944 ондо Алдар Сольн III шатын орденоор шагнагдаа, урдань «Дайшалхы габьяагай түлөө» медальда хүртэһэн байгаа. М. С. Кузовкин 1905 ондо түрэһэн, партиин гэшүүн, Мухэр-Шэбэрэй РВК-гаар армида абтаһан, 1941 онһоо дайнда хабаадаа.

Кузнецов Михаил Андриановича, взводой хэлхэ холбооной сержант, 17.7. 1944 ондо «Улаан Одоной» орденоор шагнагдаа, «Шэн зоригой түлөө» медальда урда тээчь хүртэлэн байгаа. М. А. Кузнецов 1913 ондо түрэһэн, партиин гэшүүн, Бэшүүрэй РВК-гаар армида абтаһан, 1942 онһоо дайнда хабаадаһан юм.

Крючков Николай Трофимович, 1259-дэхи полкын минротын ефрейтор, 25.6. 1944 ондо Алдар Сольн III шатын орденоор шагнагдаһан, урдань «Дайшалхы габьяагай түлөө» медальда хүртэһэн байгаа. Н. Т. Крючков 1912 ондо БМАССР-тэ түрэһэн, 1942 ондо армида алба хэһэн.

Ошоров Янчил Бандеевич, ротын парторг, ефрейтор, 21.7. 1944 ондо «Улаан Одоной» орденоор шагнагдаа. Урда тээнь «Шэн зоригой түлөө», «Дайшалхы габьяагай түлөө» медальнуудта хүртэһэн юм. Я. Б. Ошоров 1920 ондо түрэһэн, Түнхэнэй РВК-гаар армида абтаһан, 1942 онһоо дайнда хабаадаһан юм.

Прямов Сафрон Гаврилович, сержант, 17.6. 1944 ондо «Улаан Одоной» орденоор шагнагдаа, С. Г. Прямов 1925 ондо түрэһэн, Хаартын РВК-гаар армида абтаһан, 1944 онһоо дайнда хабаадаһан байгаа.

Семенов Владимир Семёнович, сержант, 5.1. 1944 ондо Алдар Сольн III шатын орденоор шагнагдаһан. В. С. Семёнов 1916 ондо түрэһэн, Ново-Селенгинскын РВК-гаар армида абтаһан, 1942 онһоо дайнда хабаадаһан юм.

Сосорбармаев Цыденеши Дугарович, сержант, 12.7 1944 ондо «Улаан Одоной» орденоор шагнагдаа, урдань «Шэн зоригой түлөө» медальда хүртэһэн. Ц. Д. Сосорбермаев 1922 ондо түрэһэн, Яруунын РВК-гаар армида абтаһан, 1942 онһоо дайнда хабаадаһан, энэ үедөө үшөө «Шэн зоригой түлөө» медальда хүртэһэн Дайнһаа бусаад, Казахстанда түбхинэһэн гэлсэдэг.

Рандин Василий Андрианович, сержант, 1.12. 1944 ондо Алдар Сольн III шатын орденоор шагнагдаа, В. А. Рандин 1919 ондо түрэһэн, Мухэр-Шэбэрэй РВК-гаар армида абтаһан, 1942 онһоо дайнда хабаадаһан, 4 удаа шархатаһан байгаа.

Хамнагадаев Иосиф Хамисович, батальоной парторг, капитан, 6.1. 1944 ондо «Улаан Одоной» орденоор шагнагдаа. И. Х. Хамнагадаев 1912 ондо түрэһэн, Яруунын РВК-гаар армида абтаһан, 1943 оной февральһаа дайнда хабаадаһан байгаа.

Хазеев Хузе Хазеевич, сэрэгшэн, 10.8. 1944 ондо «Дайшалхы габьяагай түлөө» медальяар шагнагдаа. Нүхэр Х. Х. Хазеев 1899 ондо түрэһэн, Хориин РВК-гаар армида абтаһан, 1942 онһоо дайнда хабаадаһан юм.

Торшилов Василий Яковлевич, медицинын албанай лейтенант 10.1. 1944 ондо «Шэн зоригой түлөө» медальяар шагнагдаа, урдань «Дайшалхы габьяагай түлөө» медаль шагналтай байһан. В. Я. Торшилов 1920 ондо түрэһэн, Баунтын РВК-гаар армида абтаһан, 1942 ондо шархатаһан.

Чернутов Борис Булгатович, сержант, 14.3. 1944 ондо «Улаан Одоной» орденоор шагнагдаа, урда тээнь «Дайшалхы габьлагай түлөө» медальда хоёр удаа хүртэһэн байгаа.

Б. Б. Чернутов. 1919 ондо түрэһэн, Улаан-Удын ГВК-гаар армида абтаһан, 1942 онһоо дайнда хабаадаһан юм.

Эдэ хүнүүдэй нэрэ, обог болон һуурин тосхонуудай нэрэ документ дээрэ байһан шэгэрнь үгтэбэ. Мүн эдэ сэрэгшэдэй саашанхи хүби заяан тухайда ямаршье мэдээн архивай документ соо байгаагүй гэжэ ажаглалта хэхэ ёһотойбди.

Ленинградай фронтын дэбисхэр дээрэ, Карелидэ болоһон байлдаануудта тус дивизи олон сэрэгшэдээ алдаһан байгаа. Эдэнэрэй нэрэ:

Дашиев Дугдан Цыренович, 1922 ондо Яруунын районой Эгэтэ нютагта түрэһэн, тэндэхи РВК-гаар армида абтаһан, хэлхэ холбоошон, 15.6. 1944 ондо алуулаа. Ленинградай областиин Сестрорецкэ райондо хүдөөлүүлэгдээ.

Долгоров Ш. Д., 1917 ондо БМАССР-тэ түрэһэн, партиин гэшүүн, сэрэгшэн, 4. 7. 1944 ондо алуулаа. Вуокси мүрэнэй (Карелидэ) эрьедэ дүтэ хүдөөлүүлэгдээ.

Иванов Степан Дорофеевич, 1912 ондо Баргажанай райондо түрэһэн, тэндэхи РВК-гаар армида абтаһан, сержант, 6.7. 1944 ондо алуулаа, Вуокси (Карелидэ) мүрэнэй зүүн эрьедэ хүдөөлүүлэгдээ.

Куликов Михаил Акимович, 1925 ондо Яруунын райондо түрэһэн, тэндэхи РВК-гаар армида абтаһан, сержант, 10.6. 1944 ондо алуулаа, Ленинградай областиин Атранмяки гэдэг һууринһаа 500 метр тухай баруугаар хүдөөлүүлэгдээ.

Стрелков Иван Филиппович, 1925 ондо Түнхэнэй районой Иловко һууринда түрэһэн, тэндэхи РВК-гаар армида абтаһан, сэрэгшэн, 10.6. 1944 ондо алуулаа, Ленинградай областиин Сестрорецкэ районой Камешки һууринһаа урдуур 2300 метр тухай газарта хүдөөлүүлэгдээ.

Суслов Иннокентий Прокопьевич, 1912 ондо Улаан-Удэ городто түрэһэн, ГВК-гаар армида абтаһан, 11.6. 1944 ондо алуулаа, Ленинградай областиин Староостроваско районой Малое Каленово һууринда хүдөөлүүлэгдээ.

Ленинградай областьдо, Карелидэ дайгаа дүүргээд, бусад нэгэдэлнүүдтэй хамта 381-дэхи дивизиин саашанхи зам Балтиин далайн эрьеэр үргэлжэлһэн намтартай. 2-дохи Белорусска фронтын мэдэлдэ ябажа, дайгаа дүүргэһэн юм.

Тус дивизиин хүбхэгэр хэрэгүүд соо һоо түүбэрилжэ, дайнда унаһаа хүнүүдэй нэрын олдомоор дансануудые иргэдэн байна. Дайн сэрэгэй утын зэмда унаһан дивизиин мэнэй нютагуудай бүхы хүнүүдэй нэрэ хаанаһаа хуу олдохо бэлэй даа. 1944 оной зунай һараар списогнай дүүрэбэ. Дайнай дүүрэтэр аяар 11 һара үлеед байгаа. Архивай дансада алдуу байжа мэгад гэжэ зондо дахин һанууулая.

Дайнда унаһан хүн бүхэниие бэдэржэ олоо һаа, һайн лэ бэлэй. Тиигэхын тулада бэдэрүүл хэхэнээ бэшэ ондоо ямаршье арга байхагүй. Хүн бүхэнэй нэрэ «Дурасхалай дэбтэртэ» заатагүй орохол ёһотой гэжэ дабтаха байнэбди. Нэрэгүй сэрэгшэн байха ёһогүй.

Д. ЖУГДУРОВА,
журналист.

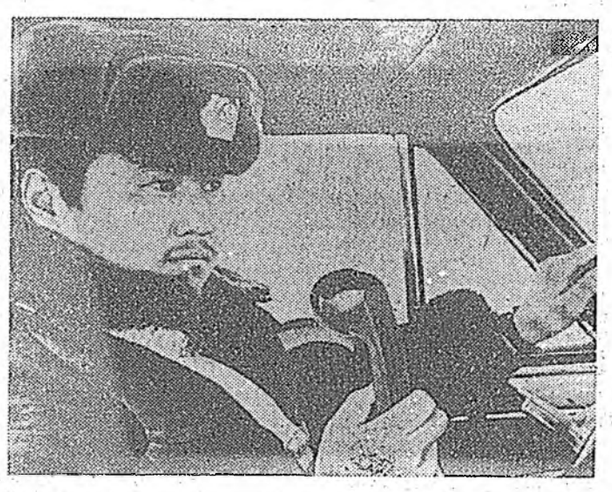

—АЛЛО! ГАИ ГҮ?

— Тиимэ, тиимэ, харюусалгата дежурныи туһалагша, ахалагша сержант Сергей Авдеев танние шагнана.

— Һогтуу жолоошон номергүй сагаан «Жигули» автомашинаар Борсоевой нэрэмжэтэ үйлсөөр ехэ түргэн гүйлгэнэ. Тэрэ машиные хүсэжэ тогтоохыстнай гуйнаб. Гэнэ усал тохёолдожо магад.

Уданшьегүй, С. Г. Авдеев Советскэ райондо дежурлажа байһан бүхы постын автоинспекторнуудтэ рациар хонходобо. Һогтуу жолоошон уданшьегүй аэропортын тээ наанахана баригдаа һэн.

1990 ондо республикын хэргы замууд дээрэ тохёолдоһон гэнэ усалһаа 51 хүн наһа бараһан юм. 588 хүн хүндөөр гэмтэжэ, больницада ерүүлагдаһан байна. Хэргын гэнэ усалай тоо олошороо. Эдэ бүгэдые 1989 оной дүнгүүдтэй сасуулжа харахада, гэмтэ ябадал хэгшэдэй тоо 22 процентээр олон болоһон байна юм. Хэргынууд дээрэхи гэнэ усалнуудай 60 процентнь — һогтуу жолоошодһоо болоно гэжэ хэлэлтэй.

Улаан-Удын хотын Шмидтын үйлсөөр оршодог Гүрэнэй автомобильна инспекциин постдо 11 хүн үдэр һүнигүй дежурлажа байдаг. Нэгэ халаанда гурбан хүн: харюусалгата дежурна, тэрэнэй туһалагша, нэгэ жолоошон болоно.

Ахалагша сержант Сергей Авдеев Афганистанда сэрэгэй алба хэзэ, мүнөө ГАИ-да дүрбэдэхи жэлээ урагшатайгаар хүдэлжэ ябана. Тиихэдэ милициин старшина Валерий Медведев Железнодорожно райондохи хэргын гэуулгүй байдалай түлөө харюусадаг. Баһал хүдэлмэридөө магтаалтай. Милициин старшина Александр Савельев амжалтатайгаар хүдэлхэһөө гаднэ, Буряадай багшанарай институтдай хари хэлэнүүдэй факультедэй 4-дэхи курсда заочноор һурана. Эдэ турбан хүбүүд республикын түрэнэй автоинспекциин түрүүшүүлэй тсодо ородог.

— Манай автоинспекторнууд бултадаа дунда, дээдэ һургуулитай. Үнэгэрһэн жэлэй туршада республикын хэргы замууд дээрэ баһал хүлгөөтэй байгаа. Гэбэшье манай ашгаар олон гэмтэ ябадалнууд усадхагдаа, — гэзэ ротын командир, милициин капитан Юрий Цыренбалжирович Будаев хэлээ һэн.

С. БАЛДУЕВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Дежурныи туһалагша Сергей Авдеев; 2. Милициин старшина Валерий Медведев; 3. Инспектор Александр Савельев.

Авторай фото.

ПРАВДА Буряадыи мүнөөдэрэй номерто

СССР-эй Верховно Соведэй сесси февралиин 19-дэ Москвада хүдэлмэрээ эхилбэ. Сессиин эхилһэн тухай ТАСС-ай мэдээсэл газетыи мүнөөдэрэй номерой нэгэдэхи хуудаһанай нээлтэ дээрэ барлагдаба.

«Дэлгүүрэй харилсаануудта дамжан ороохо эрхэ байдалда литература болон искусствыи ажал ябуулагшадые социально-экономическа хамгаалгыи талаар түрүүшыи ээлжээнэй хамжээнүүд тухай» Совет Социалис Республикануудай Союзай Президентыи Указ номерой нэгэдэхи хуудаһанда байха.

«Хонжоо наймаашадые — харюусалгада» гэжэ гаршаг тай Н. Хлебодаров Ю. Филимонов хоёрой статья номерой нэгэдэхи хуудаһанда олоной һонорто үгтэбэ. Элдэб янзыи эд бараа хэтэрмэ үнэтэйгөөр худалдажа байһан 14 хүн хуулиин харюусалгада хабаадуулагдаа гэхэ гу, али тэдэнэрһээ гурбан мянган түхэриг абтаһан байна гэзэ авторнууд энэ статья соогоо бэшэнэ.

Город шадар түбхинэһэн Ивалгыи районой ажахынууд хотыи хүн зониие сагаан эдээгээр гүйсэд хангаха арга боломожотой гү? гэһэн асуудалга харюусаһан «Будаөөд, бодохонь бэрхэтэй» гэжэ гаршаг тай статья номерой хоёрдохи хуудаһанда олоной һонорто барлагдаба.

«Вторчерметэй» инженер В. Колковой газетэдэ бэшэһэн «Хольыи хараагүй ябадалай хойшолонгууд» гэһэн статья энэ хуудаһанда байна. Республикыи зарим ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэдэй түмэрэй хаядаһа гүрэндэ тушааха даабарида анхаралаа бэгаар хандуулаһанһаа болоно, ороноймнай металлургнуудта 14 812 тонно бага металл эльгээгдэбэ. Энэ хүндэ байдалһаа яагаад мултархо тухай автор энэ статья соогоо бодомжолно.

«Гүрэнэй хоёр хэлэнэй жэгдээр хүгжэхэ зам» гэжэ гаршаг тай С. Бабушкинай статья номерой гурбадахи хуудаһанда үгтэбэ.

Кино, Театрнуудта

ТЕАТР ОПЕРЫ И БАЛЕТА ПРАЗДНИЧНОЕ ПРЕДСТАВЛЕНИЕ «САГААЛГАН» — в 19.

БУРЯТСКИЙ ТЕАТР ДРАМЫ ИМ. Х НАМСАРАЕВА САГААН ҺАРЫН НАЙР (ПРАЗДНИК БЕЛОГО МЕСЯЦА) — в 19.

«ДРУЖБА» БОМ-ДУРАЧОК — в 9-50, ПАЛАЧ (2 серии) — в 11-40, 14-50, 19-50, БАБНИК — в 18-10.

«ПРОГРЕСС» Красный зал — ГОЛУБАЯ ЛАГУНА — в 10, 12, 14, 16, 18-10, 20-10. Зеленый зал — БЕРЕГ СПАСЕНИЯ (2 серии) — в 9-40, 12-20, 15. 17-40, 20-20.

«РОДИНА» ДЕВЯТЬ СМЕРТЕЙ НИНДЗЯ — в 10 14-30, 20-50, БЕРЕГ СПАСЕНИЯ (2 серии) — в 11-50, 18-10.

«ОКТЯБРЬ» НЕ БОЙСЯ — в 9-40, ПАТРИОТ — в 11-20. 13, 14-40, 16-20, 18, 19-40. 21-20.

«АРШАН» ЖАЖДА МЕСТИ (2 серии) — в 19.

Сонгир экран

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 7.30 — «Үглоо». 10.00—Шухала асуудалаар хэгдэһэн репортаж. 10.15—«Буренушка» мультфильм. 10.35 — Хүүгэдэй час. 11.35—«Трубадур». Дж. Вердиин оперо. 13.00—Шэнэ һонинууд. 13.15—«Трубадур» оперыи үргэлжэлэл. 15.05 — «Рассказы цыганая» телефильм. 16.00— Шухала асуудалаар репортаж. 16.15—«Ставка больше, чем жизнь»—уран һайханай фильм. «Двойной Нельсон»—7-дохи фильм. 17.10 — «Просто так» — мультфильм. 17.20 — «Света» — баримтата фильм. «Семейная хроника старых знакомых». 2-дохи фильм. 18 15— Хүүгэдэй хүгжэмэй клуб. 19.00 — Аюулгүй ябалга. 19.35— Шэнэ мэдээсэлэй һонин. 19.45—Политическэ хоорэлдоонүүд. Моссовет хахад жэлэй үнэгэрһэн хойно. 20.30— М. Горькиин нэрэмжэтэ киностудиин 75 жэлэй ойдо. «Завтра была война»— уран һайханай фильм. (1987 он). 22 00—Время. 22.45—«Вид» дурадхана. («Поле чудес». 23.30— «Литературна уран һайханай программа «Үгэ». 21.00—«Никколо Паганини»—1-дэхи серии. 02.10— Дунаевскиин хүгжэм.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9 00 — Үглоөнэй гимнастика. 9.15— «Красавчик Джек». 9.35, 10.35—Географи. 8-дахи класс. 10.05, 11.05—Француз хэлэн. 11.35, 12.35—Хүгжэм. 6-дахи класс. 12.05—«Элүүр энхэ». 13.05—«Комбаты» — телевизионно уран һайханай фильм. 1-дахи серии. 14.10— Ритмическэ гимнастика. 14.40—«Сибирь экран дээрэ». 14.55—«Сказание про Игорев поход» — мультфильм. 15.20—СССР-эй оборонын министерствын киностудиин баримтата фильмүүд. Буряадай телевидени. 17.30—«Пульс» гэжэ экономическа видеоканал; Буряадай байгаали тухай; Малай үбэлжэлгэ; Агропромкомплекс ба дэлгүүр. 19.00 — Байгал. «Пульс» видеоканалай үргэлжэлэл: «Ажабайдал ..» 20.00 — Байгал (Буряадаар). 20.10—«Талын галнууд» тележурнал Буряад хэлэн дээрэ. 20.55— Соносхолнууд. МОСКВА. 21 00— «Амгалан нойрсогты, багашуулі» 21.15— Дэлхэйн чемпионат. Биатлон. Эхэнэрнүүд. 22.00— Время. 22.45— СССР-эй Верховно Соведэй сесси дээрэ. 23.45—«Комбаты» телевизионно уран һайханай фильм. 2-дохи серии. 00.50—«Голоса России» бүхэроссии телерадиоконкурсдо хабаадагшадай концерт.

Эмхидхэн байгуулагшад: Буряадай ССР-эй Верховно Совет, Буряадай ССР-эй Министрнүүдэй Совет, КПСС-эй Буряадай республиканс

Редактор Ц. Б. ЦЫРЕНДОРЖИЕВ.

Манай адрес: 670000, Улаан-Удэ, Каландаришвилиин үйлсэ, 23. «Буряад үнэн» газетыи редакци.

Редакциин телефонууд: редакторай — 2-50-96, приемныи — 2-54-54, редакторай орлогшонорой — 2-68-08, 2-62-62, харюусалгата секретариин — 2-50-52, секретариадай — 2-66-76, таһагууд: партийна ажабайдалай ба пропагандын — 2-60-91, 2-56-23, промышленностиин ба барилгыи — 2-01-35, агропромышленно — 2-64-36, 2-63-86, совет байгуулаптын — 2-69-58, соёлой болон һургуулинуудай — 2-60-21, 2-57-63, мэдээсэлэй — 2-34-05, оршуулгын — 2-54-93. Бэшэгүүдэй — 2-67-81, корректорнуудэй — 2-33-61, хэблэлдэ бэлдэгшэдэй (выпускающинуудай) — 2-35-95, манай корреспондентнууд: Баргажанда — 91-1-44, Закаменскда — 31-61, Хэрэндэ — 91-9-79, Агинскда — 3-40-69. КПСС-эй рескомой хэблэлэй телефонууд: директор — 2-37-32, бухгалтери — 2-33-77, вахта — 2-56-62.

Газетэ жилдээ 260 дахин гараха. Хэблэлэй 2 хуудаһан хэмжээтэй. Газетыи индекс 50901. Тираж 6600. Хэблэлдэ түшаагдаһан саг: 22.40.

Буряадай ССР-эй Госкомиздадай республиканска типографида газетэ барлагдан хэблэгдэбэ. Директорэйнь телефон 2-40-45.